

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

JAANA RAMSTEN

Perhetyö Porin perusturvan lapsi- perheiden palveluissa

Koulun perhetyön kehittäminen

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
YLEMPI AMK
2022

Tekijä Ramsten, Jaana	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2022
	Sivumäärä 65	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Perhetyö Porin lapsiperheiden palveluissa, koulun perhetyön kehittäminen		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, Sosionomi ylempi AMK		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Porin perusturvan Lapsiperheiden palvelujen, perhesosiaalityön kautta on lapsiperheiden mahdollista saada perhetyön tukea. Perhesosiaalityössä yhtenä perhetyön muotona on koulun perhetyö, jonka tarkoituksena on tarjota esi- ja perusopetuksessa oleville lapsille ja heidän perheilleen sosiaalihuoltolain mukaista varhaisen tuen perhetyötä. Koulun perhetyön palvelua on mahdollista saada huolien ja ongelmien ollessa vielä pieniä. Koulun perhetyön perhetyöntekijät on jalkautettu Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perusopetuksen kouluille ja näin lasten ja vanhempien on helppo saada perhetyön tukea oman elinpiirinsä kautta.</p> <p>Koulun perhetyön kehittämiselle oli tarvetta koska toteutettujen kyselytutkimusten sekä käytännön työntekijöiden mukaan koulun perhetyön toimintatapoja olisi hyvä selkiyttää. Porin perusturvassa perustettiin myös uusi organisaatio Lapsiperheiden palvelut, johon tuli sijoittumaan lapsiperheiden peruspalveluja. Tämän muutoksen myötä oli tarvetta suunnitella asiakasohjautuvuutta organisaation sisällä olevien palvelujen välillä. Lapsiperheiden varhaiseen tukeen panostamiseen oli tahtotilaa Porin perusturvassa ja koulun perhetyöntekijöitä palkattiin lisää. Työn laajenemisen myötä tuli entistä tärkeämmäksi selkiyttää ja yhtenäistää koulun perhetyötä, jotta asuinpaikasta riippumatta lapsiperheillä oli mahdollista saada samanlaista varhaista perhetyön tukea. Porin varhaiskasvatuksessa oli alkamassa uusi lapsiperheiden ennaltaehkäisevä palvelu, perheohjaus ja päällekkäisen työn estämiseksi oli tärkeää sopia työnjaollisista asioista perheohjauksen ja koulun perhetyön välillä.</p> <p>Kehittämistyö toteutettiin toimintatutkimuksena yhteistyössä Porin perusturvan lapsiperheiden palvelujen perhesosiaalityön sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien, kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijöiden sekä koulun perhetyöntekijöiden kanssa. Kehittämistyössä ideariihien ja refleктоivan keskustelun kautta määriteltiin koulun perhetyön asiakasta, luotiin yhtenäisiä toimintatapoja sekä tukimateriaalia koulun perhetyön palvelun toteuttamisen tueksi. Kehittämistyöni kesti kevästä 2021 ja loppuvuoteen</p>		
<p><u>Asiasanat</u> Koulun perhetyö, varhainen tuki, lapsiperheiden palvelut, sosiaalihuoltolaki, moniammatillisuus</p>		

Author Ramsten, Jaana	Type of Publication Master's thesis	Date June 2022
	Number of pages 65	Language of publication: Finnish
Title of publication Family work in Porin family services for children, development of school's family work		
Degree program Degree program in Social services, Master of Social services		
<p>Abstract</p> <p>In Porin perusturva family services for children, in family social work, can families with children get support of family work. In family social work there are different forms of family work. One of the forms is school's family work. Purpose of this family work is to offer early support social welfare law's family work for children and families in pre-school and in comprehensive school. The school's family work is possible to get when worries and problems are small. School's family workers work in schools in Porin perusturva co-operation area. This helps children and their parents to get family work support in their own environment.</p> <p>There was a need for school's family work development, because according to research surveys and family workers, the forms of family work needed clarifying. A new organization, family services for children, was set in Porin perusturva. This organization includes services for family with children. There was a need for a plan how to direct the customer between services in this new organization. In Porin perusturva there was a will to invest in early family services and more school's family workers were hired. As the work expanded, it became more important to clarify and to unify school's family work in order to offer similar family work to families regardless of where they live. In Pori early childhood education was also starting a new early service for family with children, family guidance. To prevent overlapping of family work, it was important to agree with division of work between school's family work and family guidance.</p> <p>This development work was implemented as an action research in co-operation with Porin perusturva family services for children family social work's social workers and social counsellors, parenting- and family counseling workers and school's family workers. In development work through brainstorming and reflective discussions was defined the client of school's family work, was created uniform working methods and was created support materials to school's family work. The development work lasted from spring 2021 to the end of year 2021.</p>		
<p><u>Key words</u> school's family work, early support, family services for children, social welfare law, multi-professional</p>		

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	6
2. TIETOPERUSTA.....	9
2.1. Perhetyön kehittyminen.....	9
2.2. Perhetyö.....	13
2.3. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö.....	16
2.3.1. Sosiaalipalvelu.....	19
2.3.2. Varhainen tuki.....	20
2.3.3. Tuen tarjoaminen esi- ja peruskoulu ympäristöstä käsin.....	21
2.3.4. Moniammatillisuus perhetyössä.....	22
3. KEHITTÄMISKOHTTEEN TAUSTAORGANISAATIO.....	25
3.1. Porin perusturvan lapsiperheiden palvelut.....	25
3.2. Lapsiperheiden palvelut organisaation muodostuminen.....	26
3.3. Lapsiperheiden palveluiden toiminnan tarkoitus.....	27
3.4. Lapsiperheiden palveluiden toimintayksiköt.....	27
3.4.1. Kasvatus- ja perheneuvonta.....	28
3.4.2. Perheoikeudelliset palvelut.....	28
3.4.3. Lasten kuntoutuspalvelut.....	28
3.4.4. Perhesosiaalityö.....	29
4. KEHITTÄMISEN KOHDE JA KEHITTÄMISEN TAVOITTEET.....	31
4.1. Kehittämisen kohde.....	31
4.2. Kehittämistarpeen määrittely ja tavoitteiden muodostuminen.....	33
5. KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN.....	36
5.1. Kehittämistyössä käytetyt menetelmät.....	36
5.2. Kehittämistyön prosessi.....	37
6. PORIN LAPSIPERHEIDEN PALVELUJEN KOULUN PERHETYÖ.....	42
6.1. Koulun perhetyön toimintatapoja.....	42
6.1.1. Koulun perhetyön asiakkaan määrittäminen.....	43
6.1.2. Koulun perhetyön tukimateriaalit.....	44
6.2. Kehittämisen tuloksena muotoutunut koulun perhetyö.....	46
6.2.1. Koulun perhetyön tarkoitus.....	46
6.2.2. Koulun perhetyön asiakas.....	47
6.2.3. Koulun perhetyön palveluprosessi.....	48
6.2.4. Koulun perhetyön palvelun toteuttaminen.....	51
6.2.5. Koulun perhetyön palvelun päättäminen.....	56
7. POHDINTA.....	57

LÄHTEET

1. JOHDANTO

Porin perusturvassa on vuodesta 2018 asti panostettu lapsiperheiden varhaiseen tukemiseen. Tuolloin luotiin Porin perusturvan toimesta, osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) kehittämistyötä uusi sosiaalihoitolaikainen mukainen perhetyön palvelu lapsiperheiden varhaiseen tukemiseen. Porin perusturvaan perustettiin neljä uutta perhetyöntekijän toimea toteuttamaan kyseistä palvelua ja heidät jalkautettiin Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perusopetuksen kouluille ja varhaiskasvatukseen. Perhetyön tarkoituksena oli tarjota varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen lapsille ja heidän perheilleen perhetyön tukea varhaisessa vaiheessa haasteiden ja ongelmien ollessa vielä pieniä, ja näin myös vähentämään ohjautumista lapsiperheiden erityispalveluihin. Tämän uuden palvelun myötä oli tavoitteena myös tiivistää sivistystoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä. Perhetyö toimi aluksi pilottina ja josta myöhemmin tuli vakituinen palvelu lapsiperheiden peruspalveluihin. Tämä kyseinen perhetyön palvelu on vakinaistumisen jälkeen myös laajentunut ja saanut nimekseen koulun perhetyö.

Koulun perhetyössä toimitaan edelleen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman periaatteiden mukaisesti sekä sosiaalihoitolaikainen mukaisesti. Lapsille ja heidän perheilleen tarjotaan tukea lapsen omassa kasvuympäristössä varhaisessa vaiheessa, kokonaisvaltaisesti ja moniammatillisesti. Tuen saaminen on helppoa, kun perhetyöntekijään voi lapsi, hänen vanhempansa tai muut ammattilaiset lasten verkostoista ottaa suoraan yhteyttä ja perhetyöntekijä on myös tavattavissa kouluilla. Koulun perhetyössä toteutuu myös käynnissä olevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (sote-uudistus) tavoitteita, eli painopisteen siirtymistä perustason palveluihin, parantamaan palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. (Valtioneuvosto, n.d.) Tämän sote-uudistuksen myötä tulee vuoden 2023 alusta alkaen sosiaali- ja terveystoimien järjestämisvastuu siirtymään kunnista ja kuntayhtymiltä sote-uudistuksen myötä perustettaville hyvinvointialueille. Porin perusturvan palvelut, siten myös koulun perhetyö, tulee kuulumaan Satakunnan hyvinvointialueeseen.

Tämä kehittämistyöni koskee tätä edellä mainittua koulun perhetyötä ja olen toiminut perhetyöntekijänä tässä perhetyössä sen toiminnan alusta alkaen. On ollut erittäin merkittävää saada olla mukana alusta asti toteuttamassa uutta palvelua lapsiperheille ja erityisesti palvelua, joka mahdollistaa lasten ja heidän perheidensä varhaisen tukemisen ongelmien ollessa vielä pieniä. Aloittaessani ylempää ammattikorkeakoulututkintoa syksyllä 2020, oli minulle jo silloin selvää, että opintoihin kuuluva kehittämistyö tulee koskemaan jotenkin omaa työtäni. Tämä ajatus pohjautui siihen kokemukseen, joka oli tullut itselleni ja muille perhetyöntekijöille toteuttaessa perhetyön palvelua. Uusi lapsiperheiden varhaiseen tukeen panostava palvelu oli päässyt hyvään alkuun mutta se vaati mielestämme edelleen kehittämistä. (Ahlfors ym., 2020, s 18) Selkeä varmistus kehittämistyölleni tuli, kun lapsiperheiden sosiaalipalvelut olivat muutoksen edessä. Porin perusturvassa perustettaisiin uusi organisaatio lapsiperheiden palvelut, johon tulisi kuulumaan lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukaisia lapsiperheiden palveluja. Tämä organisaatio aloittaisi toimintansa vuoden 2021 alusta alkaen ja lapsiperheiden sosiaalipalvelut, johon myös kyseinen perhetyö kuului, tulisi siirtymään tähän organisaatioon. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perhetyön palveluntarjontaa oli myös Porin perusturvassa suunnitteilla laajentaa rekrytoimalla lisää perhetyöntekijöitä sekä muutoksena oli myös se, kun sosiaalipalvelut siirtyvät sosiaalihuollon kantapalvelun asiakastiedon arkistointi järjestelmään (kanta). Merkittävä muutosvaikutus varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perhetyön tarjoamiseen etenkin varhaiskasvatuksessa oli myös sillä, kun Porin varhaiskasvatukseen oli kehitteillä uusi työmuoto, varhaiskasvatuksen perheohjaus (Jaakonsaari 2020). Näiden tulevien muutosten myötä kehittämistyöni kautta oli tarkoitus selkiyttää kouluilla toimivien perhetyöntekijöiden toimintatapoja ja näin tuoda samalla yhtenäisyyttä työn tekemiseen ja tukimateriaalia työn toteuttamisen tueksi. Tarkoitukseni oli myös perhetyön asiakkaan määrittämistä ja selkiyttää asiakasohjautuvuutta eri palveluiden välillä.

Kehittämistyössäni olen ollut sekä kehittäjä, että yksi kehitettävän palvelun työntekijöistä. Kehittäjänä olen ollut tietoa kokoava ja kehittämisprosessia ohjaava. Opinnäytetyöhöni olen saanut omakohtaista kokemustietoa sekä muiden kehitettävän palvelun työntekijöiltä kokemustietoa perhetyön toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa ja koululla, kun olen tehnyt kehittämistyötä yhdessä muiden perhetyöntekijöiden kanssa. Kehittämistyötäni olen myös tehnyt yhteistyössä lapsiperheiden palvelujen

perhesosiaalityön sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien sekä kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijöiden kanssa, kokoamalla heiltä näkemyksiä ja kehittämideoita koulun perhetyöhön liittyen.

Olen koonnut tähän opinnäytetyöhöni tietoperustaa ajatellen juuri sosiaalihuoltolain mukaista lapsiperheiden varhaisen tuen perhetyötä, Porin perusturvan lapsiperheiden palvelujen koulun perhetyötä sekä perhetyön toteuttamista lasten kasvuympäristöissä ja moniammatillisessa työympäristössä. Opinnäytetyöni alussa, luvussa 2 Tietoperusta, kerron perhetyön kehittymisestä Suomessa, sekä olen koonnut yleistä tietoa perhetyöstä ja erityisesti sosiaalihuoltolain mukaisesta perhetyöstä koska kehittämiskohteena oleva koulun perhetyö on sosiaalihuoltolakiin perustuvaa perhetyötä. Tähän lukuun 2, olen koonnut myös tietoperustaa varhaisesta tuesta, sosiaalipalvelusta, perhetyön tuen tarjoamisesta esi- ja kouluympäristöstä käsin sekä moniammatillisuudesta perhetyössä. Tämän jälkeen luvussa 3 Kehittämiskohteen taustaorganisaatio, kerron Porin perusturvan lapsiperheiden palveluiden organisaatiosta ja siihen kuuluvasta perhesosiaalityöstä, koska koulun perhetyö kuuluu tähän Lapsiperheiden palveluihin ja perhesosiaalityöhön. Tässä luvussa kerron lapsiperheiden palvelujen muodostumisesta ja millaiseksi se on muodostunut, selkiyttämään käsitystä siitä, miten koulun perhetyö sijoittuu sosiaalihuollon lapsiperheiden peruspalveluissa. Olen myös tehnyt tässä luvussa olevat kaaviot 1 ja 2. tämän selkiyttämisen tueksi. Tämän jälkeen kerron luvussa 4 Kehittämisen kohde ja kehittämisen tavoitteet, kehittämistyöni kohteesta, Porin perusturvan lapsiperheiden palvelujen koulun perhetyön palvelusta ja sen muodostumisesta. Samaisessa luvussa määrittelen kehittämistarvetta ja kehittämisen tavoitteiden muodostumista. Tämän jälkeen luvussa 5 kehittämistyön toteuttaminen, kerron kehittämistyöni menetelmästä ja prosessista. Siitä, miten koulun perhetyö muotoutui kehittämistyöni aikana ja minkälaista se on tällä hetkellä, kerron luvussa 6.

2. TIETOPERUSTA

2.1. Perhetyön kehittyminen

Kirjassa Perhetyön tieto, Ritva Nätkin ja Jaana Vuori kirjoittavat, että perhetyön historia koostuu hyvin erilaisista prosesseista ja tapahtumista ja siksi historiaa on heidän mukaansa vaikea kuvata yhtenäisenä kertomuksena. Nätkinin ja Vuoren mukaan perhetyön historia koostuu yhteiskunnallisista murrosvaiheista ja hyvinvointivaltion rakenteellisista muutoksista sekä myös perherakenteen ja perheen merkityksen vaihtelusta ja ammatillisista pyrkimyksistä. (Nätkin & Vuori, 2007, s. 16-17)

Nätkinin ja Vuoren mukaan kirkollinen vaivashoito ja maallinen hyväntekeväisyystyö ovat perhetyön vanhimpia juuria. Perhetyön juurten maaperää on heidän mukaan muokannut 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa kansakuntaa rakentaneet kansalaisliikkeet, jotka nostivat esiin yhteiskunnallisia kysymyksiä, joihin sisältyi perhe-elämää koskevaa huolta. Kansalaisjärjestöt keksivät ja kokeilivat perhetyön toimintamuotoja, ja perhetyön alku oli näiden järjestöjen vastuulla. Vaikka perhetyö ammatillistui 1900-luvun alkukymmenillä, niin silti osa tehtävistä säilyi järjestöillä. (Nätkin & Vuori, 2007, s. 10-11) Valtio ja kunnat alkoivat entistä enemmän organisoida perhetyötä toisen maailmansodan jälkeen. Perhetyön asiantuntemus levittyi laajemmalle ja erikoistui. Syntyi perhe- ja kasvatustieteitä ja terveydenhoidon ja koulun toiminta laajeni. (Nätkin & Vuori, 2007, s.14)

Reijonen Mikko (2005) kirjoitti kirjassa Voimaa perhetyöhön, että perhetyöntekijät ovat nuori ammattiryhmä ja että perhetyöntekijöiden työkäytänteet ovat syntyneet paljolti sen mukaan, mihin kuntien ja järjestöjen lastensuojelutyössä on ollut tarvetta. Reijosen mukaan lastensuojelun perhetyön historia ulottuu sodan jälkeiseen Suomeen. Mannerheimin lastensuojeluliitto järjesti tuolloin ensimmäiset kodinhoitajatyön kursit. Kodinhoidolla tarjottiin varattomien, monilapsisten perheiden äideille työvoimaa ja kodin ja lasten hoidosta valistamista. Perhetyön varsinainen idea tuli Reijosen mukaan Ruotsista muun yhdyskuntatyön vanavedessä. Mannerheimin lastensuojeluliitto ja sosiaalivaltio aloittivat tehostetun perhetyön kokeilun vuonna 1976. Kokeilussa moniongelmaisille perheille kehitettiin räätälöity kotipalvelu, jonka teemana oli

perheen innostaminen vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa sekä lasten- ja kodin-hoidon opettamista äideille ja isille. Kodinhoitajien työt alkoivat vuonna 1980 muuttua kodinhoitotyöstä perheiden kanssa keskustelutyöksi. Keskusteluilla perhettä autettiin ottamaan vastuuta omasta elämästään. (Reijonen, 2005, s. 7 - 9)

1970-luvun puolivälissä alkoi myös keskustelu perhekasvatuksen järjestämisestä osana hyvinvointipalveluja. Katja Yesilova kirjoitti tästä kirjassa *Perhetyön tieto*. Yesilova kirjoittaa, että 1970-luvun asiantuntijat eri ammattikunnista ja asemista muun muassa pappeja, psykologeja, sairaanhoitajia, lääkäreitä ja poliitikkoja, olivat huolissaan yhteiskunnallisesta murroksesta, jota oli havaittavissa sosiaalilastoissa ja -tutkimuksissa. Asiantuntijat näkivät perheiden olevan hädässä. Teollistuminen, kaupungistuminen, maaltamuutto, avioerojen lisääntyminen, muuttunut perhekoko, sukuyhteyksien katkeaminen ja yhteisöllisyyden häviäminen olivat asiantuntijoille tosiasioita, jotka kielivät perustavasta epävarmuudesta, irrallisuudesta ja hajanaisuudesta, joissa perheet elivät. Näiden eri ammattikuntien asiantuntijoiden mukaan nykyajalle ominainen toimintatapa asetti perhemuodon olemassaolon kyseenalaiseksi. Asiantuntijat katsoivat perhekasvatuksen järjestämisen välttämättömäksi. He ajattelivat, että ilman yhteiskunnan väliintuloa perhe uhkasi hiipua pois ja siksi tarvitsevan tukea. Perhepolitiikkaan kuului kaikki pyrkimykset ja toimenpiteet, mitkä vaikuttivat perheinstituutioon. 1970-luvulla tavoitteeksi otettiin perheen säilymisen tukeminen, keskityttiin perheisiin ja perheen sisäisiin suhteisiin. (Yesilova, 2007, s. 39, 42-43)

1970-luvun toiminta avasi Yesilovan mukaan Suomalaisessa perhetyössä ja -politiikassa uuden vaiheen. Kritisoitua sosiaalihuoltojärjestelmää kehitettäisiin ja sen johtavina periaatteina olisi tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus ja niiden toteutuminen asuinpaikkaa ja asemaa katsomatta. Uudet opilliset näkemykset toivat halua siirtyä ”yksilötasolta” ”perhekeskeiseen työhön”, sekä siirryttiin pedagogisesta painotuksesta terapeuttisesti määritellyyn tukeen. Asiantuntijoita innosti perhekokonaisuutta ja perhedynamiikkaa korostavien terapiakäytäntöjen kautta näkemään perhe ”ryhmädynamiikana yksikkönä” ja työskentelemään ”perhekokonaisuuden” kanssa. Kuitenkin vasta 1980-luvulla voitiin puhua perhekeskeisestä vaiheesta. Yksilöä ryhdyttiin tarkastelemaan taustastaan ja perheestään käsin. Tapahtui ”perhekeskeinen oivallus”, jonka pohjana oli systeemitheoria, perhe on systeminen kokonaisuus. Tässä systemisessä kokonaisuudessa jokainen perheenjäsen sekä perheenjäsenten suhteet vaikuttavat

toisiinsa. Nähtiin myös perhe osana laajempaa systeemiä, jolloin se on altis muualla yhteiskunnassa tapahtuville muutoksille. Yesilovan mukaan, näin oli luotu edellytykset koko maan kattavalle, systemaattiselle, perheterapeuttiseen ymmärrykseen nojautuvalle, perhekokonaisuuteen kohdennetulle perhetyölle. (Yesilova, 2007, s. 44-46)

Yesilovan tutkimuksessaan käyttämien lähteiden mukaan perhekasvatuksen järjestämisestä ja sisällöstä käytyjen asiantuntijoiden keskustelujen, sosiaalihuollon tutkimuksen ja sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusten jälkeen tuli yksimielisyys perhekasvatuksen järjestämisestä. Tärkeänä pidettiin, että perhekasvatusta toteutettaisiin laajemmin ja yhtenäisemmin eri hallinnon aloilla. Keskustelut perhekasvatuksen järjestämisestä päätti Yesilovan käyttämän lähteen mukaan vuonna 1984 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki (710/82). Kyseinen laki kumosi kasvatusneuvolalain (568/71), korvasi huoltoapulain ja sosiaalihuoltolain. (Yesilova, 2007, s. 46-47)

Mikko Reijonen kirjoitti kirjassa voimaa perhetyöhön, että 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa tapahtui lastensuojelun perhetyön kehittymiselle toinen merkittävä murros. Lastensuojelun laitosrakenteet muuttuivat, ja avohuollollista lastensuojelutyötä alettiin tekemään enemmän laitoksista käsin. Tätä työtä ohjasi ratkaisukeskeinen ja tulevaisuuteen suuntautuva viitekehys. Reijosen mukaan 1990-luvun loppupuolella syntyi perhetyötä tekeviä yhteisöjä ilman laitospalveluita. Sosiaalitoimistoihin palkattiin työntekijöitä perhetyöntekijä-nimikkeellä lastensuojelun avohuollon työhön sosiaalityöntekijöiden ja kodinhoitajien työn tueksi. (Reijonen, 2005, s. 9)

Verkostoitumisen ja moniammatillisen työskentelyn aikakausi alkoi 1990-luvulla. Lastensuojelu ja kotipalvelu näkivät toisensa yhteistyökumppaneina perheiden tukemisessa. Yhteisenä tehtävänä nähtiin vanhempien tukeminen lasten ja nuorten kasvatuksessa ja hoidossa, johon kotipalvelulla oli tarjota käytännön osaamista ja lastensuojelussa oli erityistä tukea tarvitsevia asiakasperheitä. Vuosikymmenen alun lama aiheutti lapsiperheille entistä suurempaa tarvetta kotiin annettaville palveluille. Perheiden ongelmat olivat monimutkaistuneet ja perheiden tarvitseman tuen tuottamisesta minkään ammattiryhmän ei ajateltu selviävän yksin. Kuntien heikon taloudellisen tilanteen vuoksi työvoimaa ei voitu lisätä, vaan niitä resursseja mitä oli, suunnattiin mahdollisimman parhaalla tavalla. Perhetyön resurssia saatettiin lisätä vain niille lapsiperheille, joilla oli erityisen tuen tarve. Lapsiperheiden kotipalvelun määrä supistui

voimakkaasti 1990-luvulla. 2010-luvun taitteessa palattiin lapsiperheiden ehkäisevän tuen muotojen kehittämiseen ja nämä tukimuodot tulivat kunnallisen palveluntuotannon osaksi. (Järvinen ym., 2012, s. 49)

Vuosituhanen vaihteessa Suomeen tuli varhaisen puuttumisen käsite. Tätä edelsi angloamerikkalaisissa sosiaalipalvelu- ja hyvinvointifoorumeissa lapsi- ja nuorisopolitiikan uudeksi strategiaksi early intervention nimellä tunnettu toiminnan nouseminen. Lasten ja nuorten ongelmien ehkäiseminen eli preventio ajattelu oli kyllä jo tuttua Suomessa, vain käsite oli uusi. Varhaisen puuttumisen käsite vakiintui nopeasti sosiaalipolitiikkaan ja käynnisti muun muassa erilaisia lasten, nuorten sekä lapsiperheiden elämään kohdistuvia varhaisen puuttumisen hankkeita. (Satka, 2010, s. 182, 184-185)

Vuonna 2009 huhtikuussa sosiaali- ja terveysministeriössä asetettiin työryhmä valmistamaan sosiaalihuollon lainsäädännön uudistusta. Lapsiperheiden kotipalvelua oli järjestetty sosiaalihuoltolain nojalla mutta sen määrä oli merkittävästi vähentynyt ja sitä oli korvattu perhetyöllä. Perhetyötä tehtiin kirjavasti ennaltaehkäisevästä työstä lastensuojelulaissa määriteltyyn korjaavaan lastensuojelutyöhön. Lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta sekä ehkäisevästä lastensuojelusta säädettiin lastensuojelulaissa. Kunnan tuli järjestää ehkäisevää lastensuojelua niille lapsille ja perheille, jotka eivät olleet lastensuojelun asiakkaana. Tällä työllä edistettiin ja turvattiin lasten kasvu, kehitys ja hyvinvointi sekä tuettiin vanhemmuutta ja sitä annettiin opetuksessa, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveyshuollossa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2012, s. 25-26) Sosiaalihuoltolain uudistamisen tavoitteena oli muun muassa sosiaalihuollon painopisteen siirtäminen korjaavista toimista hyvinvoinnin edistämiseen ja ennaltaehkäisemiseen ja varhaiseen tukeen, asiakaslähtöisyyden ja kokonaisvaltaisuuden vahvistaminen sekä turvaamaan tuen saanti ihmisten omilla kasvuympäristöissä. Tavoitteena oli myös monialaisen yhteistyön vahvistaminen ja edistäminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2012, s. 89) Huhtikuussa 2015 uusi sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301 astui voimaan ja siinä toteutui nämä tavoitteet. Tämän uuden lain myötä, kunnallisena sosiaalipalveluna on järjestettävä muun muassa perhetyötä.

2.2. Perhetyö

Yleisesti sosiaalipalveluiden perhetyöllä tarkoitetaan perheen kanssa tehtävää työtä, perheiden kotona tehtävää työtä, perheen tukemista erilaisissa elämäntilanteissa. (Järvinen ym., 2012, s.12) Perheet ja perheenjäsenet ovat perhetyön kohteena ja asiakkaana on perheen lapsi tai lapset. Perhetyössä työskennellään koko perheen kanssa sekä myös yksilöllisesti lapsen kanssa ja myös erikseen vanhempien tai vanhemman kanssa. Perhetyössä perheitä voidaan muun muassa neuvoa, ohjata, valistaa, auttaa, tukea, palvella, aktivoida, konsultoida sekä ehkäistä ja korjata ongelmia. Perusteena perhetyölle on lapsen etu ja motiivina huoli perheestä, erityisesti perheen lapsesta/lapsista. (Vuori & Nätkin, 2007, s. 8-9, 18)

Perhetyössä työntekijä työskentelee tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti perheen tukemiseksi. Perhetyö muotoutuu sen mukaan, missä sitä tehdään, millaisessa tilanteessa ja mitä perhetyöllä tavoitellaan. Perhetyö on siis kontekstisidonnaista, mutta kontekstista riippumatta sen tehtävänä on kuitenkin perheen tukeminen muutoksessa. (Järvinen ym., 2012, s.12) Perhetyön tavoitteet, kesto ja intensiivisyys muotoutuvat jokaiselle perheelle omanlaisekseen, koska tuen ja avun tarpeita on erilaisia. Perhe voi olla hyvinvoiva tai kriisissä, perheessä voi olla yksittäinen ongelma, kriisi tai niiden kasautuminen. Päämääränä perhetyössä on löytää perhekohtaisesti ratkaisuja esiin tulleisiin haasteisiin, ongelmiin ja muutostarpeisiin, voimavarojen löytäminen ja vahvistaminen sekä hyvinvoinnin lisääminen. (Järvinen ym., 2012, s.15) Perheenjäsenet nähdään perhetyössä oman elämänsä asiantuntijoina, heitä tuetaan aktiivisiksi toimijoiksi, heitä kunnioitetaan ja arvostetaan, keskitytään siihen mikä juuri heille on hyödyllistä ja tärkeää. Perhetyössä huomioidaan koko perhe sekä jokainen perheenjäsen yksilöllisesti. (Järvinen ym., 2012, s.18, 19, 22)

Huoli lapsen perhetilanteesta, huoli lapsesta, lapsen hyvinvoinnin tukemisen tarve, voivat käynnistää perhetyön. Lapsi otetaan huomioon perhetyössä moniulotteisesti. Lasta kuunnellaan ja annetaan hänelle mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon hänen asiassaan ikätaso huomioiden, ajatellaan ja nähdään asiat lapsen näkökulmasta, millaisia vaikutuksia tilanteella on lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille, nähdään lapsen tarpeet. Huomioidaan, että lapsen hyvinvointi on riippuvainen vanhempien ja koko perheen hyvinvoinnista. (Järvinen ym., 2012, s.17, 26–27, 38)

Perhetyöntekijä pyrkii rakentamaan luottamuksellisen suhteen perheeseen ja toimimaan avoimesti ja rehellisesti. Tarvittava yhteistyö muiden toimijoiden kanssa perustuu perheen lupaan ja yhteisiin sopimuksiin. Myös perhetyön toteuttamisen paikka ja aika perustuu yhteiseen sopimiseen. (Järvinen ym., 2012, s.21, 22)

Perhetyö perheiden kotona tehtävänä työnä, tuo esiin yksityisen ja julkisen rajapinnoilla, välimaastossa tehtävästä työstä. Perhetyössä kotia pidetään työskentelylle luonnollisena ympäristönä. Tällöin perhetyöntekijä astuu perheen reviirille ja perheellä on silloin niin sanotusti kotikenttäetu, luoden turvaa perheenjäsenille. Tämä voi auttaa perheitä rohkaistumaan kertomaan huolensa ja tukee perheen ja perhetyöntekijän välisen tasavertaisen suhteen luomista. Kotona tehtävässä perhetyössä, perhetyöntekijän pääseminen keskelle perheen arkea, lisää työntekijän ymmärrystä perheestä, mahdollistaa tutustua perheeseen heidän omassa ympäristössään. Perheen koti on perheen aidon kohtaamisen paikka, joka mahdollistaa arkipäiväisen perheiden tukemisen, ja on eräänlainen perhesuhteiden näyttämö, joka luo mahdollisuuden huolen ja ongelman havaitsemiselle. (Rautio, 2016, s. 43-45) Kotiin vietävässä työssä perhetyöntekijän pitää huomioida, että hän siirtyy silloin asiakkaan yksityiselle alueelle. Kotia hallitsee siellä asuvat ihmiset ja heillä on myös päätösvalta, ketä kotiinsa päästävät. Asiakas ei ole kotonaan vain asiakas vaan myös kodin asukas ja työntekijä ei ole vain työntekijä vaan myös vieras. Vieraana työntekijä toimii kyläilyetiketin mukaisesti ammattiroolinsa lisäksi. (Juhila, 2018, s. 160, 162-163)

Perhetyössä tavoitteena voi olla vanhemmuuden tukeminen, lastenhoidossa ja kasvatuksessa tukemista, arjenhallinnan ja arkirutiinien hallinnan tukeminen, perheen toimintakyvyn vahvistaminen ja vuorovaikutustaitojen tukeminen tai laajentaa perheen sosiaalista verkostoa, lapsiperheiden elämänhallinnan tukeminen, vahvistaa arjessa selviytymistä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2021; Hämeen-Anttila, 2017, s. 218) Perhetyössä on usein keskiössä arjen tukeminen ja sillä voidaan tarkoittaa perhetyöntekijän tarjoamaa keskusteluapua, henkistä tukea, neuvontaa ja huolien jakamista, kodinhoidollisissa asioissa tukemista, tukemista palauttamaan arjen säännöllisyys tai tukea sen löytymiseen. (Rautio, 2016, s. 27)

Moniammatillinen työ liittyy vahvasti perhetyöhön. Perheen kanssa työskentelee usein perhetyöntekijän lisäksi samanaikaisesti myös muita ammattilaisia, joiden päämääränä on perheenjäsenen ja perheen tukeminen. Näin perhetyössä yhdistyy eri alojen osaaminen, ja voidaan ehkäistä päällekkäistä työtä. (Rautio, 2016, s. 49-50)

Jokaista lasta ja hänen perheenjäsentään kunnioitetaan omanlaisenaan ja saamaan hänelle kokemus hyväksytyksi ja kuulluksi tulemisesta sekä annetaan hänelle mahdollisuus osallistua oman tilanteensa käsittelyyn. Perhetyöntekijä pyrkii lasta ja huoltajia osallistumaan ja vaikuttamaan heidän elämäänsä koskevilla ratkaisujen tekemisessä sekä tukemaan heitä ottamaan vastuuta elämästään, valinnoistaan ja teoistaan. Perhetyössä kunnioitetaan asiakkaan yksityisyyttä ja luottamusta. (Kananoja, 2017, s. 174 – 176)

Perhetyöntekijän on huomioitava asiakas yksilöllisesti. Hänen on huomioitava, että ulkoisesti samanlaiset elämäntilanteet eivät vaikuta kaikkiin ihmisiin samalla tavalla ja ihmiset voivat kokea elämäntilanteet eri tavoin. Perhetyössä jokainen perheenjäsen täytyy huomioida yksilöllisesti ja miettiä yksilöllisesti työn muodot. (Kananoja, 2017, s. 182)

Perhetyötä tehdään asiakas-ammattilaissuhteessa, joka sisältää lojaalisuutta luottamuksellisen asiakassuhteen syntymiseen sekä ammattilaisen velvollisuutta puuttua tarvittaessa perheen tilanteeseen. Perhetyö voi olla taiteilua tuen ja kontrollin välillä. Tuen ja kontrollin osuus painottuu eri perhetyön muodoissa eri tavoin. (Rautio, 2016, s. 37) Perhetyötä voidaan tehdä sosiaalihuoltolain mukaisena perhetyönä tai lastensuojelun tehostettuna perhetyönä. Näiden perhetöiden keskinäisenä erona on intensiteetti. Yhtenäisyyttä on asiakasta lähelle viety työskentely ja perheen omien voimavarojen tukeminen. Lastensuojelulain mukaista tehostettua perhetyötä voidaan antaa lastensuojeluasiakkaana olevalle lapsiperheelle, kun sosiaalihuoltolain mukainen perhetyötä ei ole riittävää ja lapsella on lastensuojelun tarvetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 59) Lastensuojelun tehostettu perhetyö liittyy yleensä perheen kriisitilanteeseen ja tähän perhetyöhön voi sisältyä kontrolli. Perheet ovat yleensä haastavassa tilanteessa, moniongelmaisia ja erityisen tuen ja ohjauksen tarpeessa. Tehostettua perhetyötä tulisi tarvittaessa järjestää monialaisena ja ympärivuorokautisena tukena. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä tekee yhdessä perheen kanssa päätöksen perhetyön

aloittamisesta avohuollon tukitoimena. Tehostettu perhetyö on suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja tavoitteellista toimintaa osana muuta lastensuojelun työprosessia. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä voi myös tehdä päätöksen myöntää avohuollon tukitoimena perheelle perhekuntoutusta. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2020; Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2017, s. 59)

2.3. Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö

Vuonna 1984 voimaan tullut sosiaalihuoltolaki (710/1982) kumottiin 1.4.2015 uudella sosiaalihuoltolailla (1301/2014) (Lähteinen & Hämeen-Anttila, 2017, s. 64). Uuden sosiaalihuoltolain valmistelu perustui valtaosin sosiaalihuoltolakityöryhmän sekä lastensuojelun selvitysryhmän valmistelutyöhön. Työryhmien mukaan sosiaalihuoltolain uudistuksessa noudatetaan muun muassa ennaltaehkäisyn periaatetta sekä pyritään vahvistamaan yleisten ehkäisevien perhepalveluiden osuutta (Lähteinen & Hämeen-Anttila, 2017, s. 65). Sosiaalihuoltolain uudistuksella pyrittiin siirtämään painopistettä korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään työhön sekä muun muassa vahvistaa sosiaalihuollon toimintaedellytyksiä ja edistää sosiaalihuollon ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä (Hämäläinen & Niemelä, 2014, s. 90, 93)

Sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä on muun muassa ehkäisevien palveluiden osuutta lisätty yleisissä perhepalveluissa. Painopiste perhepalveluissa on siirtynyt lastensuojelun ehkäisevästä työstä yleisinä perhepalveluina tarjottaviin palveluihin (Hämeen-Anttila, 2017, s. 216-217) Sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) tarkoituksena on vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta, sekä madaltaa kynnystä tuen hakemiselle järjestämällä sosiaalipalveluita muiden peruspalveluiden yhteydessä (Lähteinen & Hämeen-Anttila, 2017, s. 65).

Sosiaalihuoltolailla (30.12.2014/1301) vahvistetaan lasten ja perheiden varhaista tukemista. Lain tavoitteena on lapsiperheiden palvelujen kokonaisvaltaisuus ja että lapsi saisi palveluja omassa kasvuympäristössään varhaisessa vaiheessa ongelmien ollessa vielä pieniä. Sosiaalihuoltolain säädösten mukaan lasten asemaa pyritään turvaamaan sosiaalihuoltolainmukaisissa palveluissa. Vanhempien tukemisella ja voimaannuttamisella, myönteisen vanhemmuuden edistämällä, tuetaan vanhempia heidän

kasvatustehtävässään ja ehkäistään ongelmien pahenemista ja kasautumista. (sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 30)

Sosiaalihuoltolaissa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta lasta. Sosiaalihuollon toimissa on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Ratkaisuita ja toimenpiteitä tehdessä on huomioita, miten ne turvaa lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, huolenpitoa ja turvallisen kasvuympäristön. (sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 5§)

Perhe on lapsen ensisijainen elin- ja kasvuympäristö ja vanhemmilla on ensisijainen oikeus ja vastuu lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta. Vanhemmilla on kuitenkin myös oikeus saada tähän tukea ja kunnilla tai kuntayhtymillä velvollisuus tarjota tätä tukea. Sosiaalihuoltolakiuudistuksen myötä lapsiperheiden on mahdollisuus saada sosiaalipalvelua ilman lastensuojelun asiakkuutta, jolloin lapsiperheille voidaan yleisinä perhepalveluina myöntää muun muassa perhetyötä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 31, 51) Sosiaalihuoltolaissa 30.12.2014/1301, 18§ mainitaan perhetyön tarkoittavan *”hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö, tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi. Perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi”* (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s.58).

Sosiaalihuoltolain 30.12.2014/1301 mukainen perhetyö pitää sisällään samanlaista tukea mitä aikaisemminkin lapsiperheet ovat saaneet ennen lakiuudistusta. Perhetyön tavoitteena on perheen elämänhallinnan tukeminen ja omien voimavarojen vahvistaminen ja arjessa selviytymisen vahvistaminen. Perhetyöllä tuetaan vanhemmuutta, ohjataan lapsen hoidossa ja kasvatuksessa, tuetaan kodin arjen ja arkirutiinien hallinnassa, vahvistetaan perheen toimintakykyä uusissa elämäntilanteissa. Perhetyöllä tuetaan perheen vuorovaikutustaitoja, laajentamaan sosiaalisia verkostoja ja ehkäistään syrjäytymistä. Perheitä tuetaan kokonaisvaltaisesti ja pitkäkestoisesti ja työ on suunnitelmallista. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s.58)

Kunnat voivat organisoida sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä monella tavalla ja sitä voidaan muokata myös sisällöllisesti vastaamaan perheen tarvetta. Perhetyö voi

olla esimerkiksi keskusteluapua, jonka kautta vanhempaa voidaan ohjata oman vanhemmuuden tarkasteluun, ohjata tarkastelemaan parisuhdettaan, sosiaalisia verkostojaan ja lapsen tarpeita. Perhetyö voi olla myös arjen harrastuksessa mukanaoloa, ryhmätoiminnan pitämistä tai sellaista ammatillista työtä mikä perheen tilanteen kannalta on tarkoituksenmukaista. Yleisimmät paikat perhetyön tekemiselle on sosiaalitoimen, neuvolan, päivähoidon tai koulun yhteydessä ja sitä voidaan tarjota ennaltaehkäisevästi. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s.58-59)

Sosiaalihuoltolain mukaista perhetyö on annettava perheelle varhaisessa vaiheessa, oikea-aikaisesti osana peruspalvelua. Tuen vastaanottamiselle pitää olla matala kynnyks. Varhaisessa vaiheessa annetulla tuella voidaan estää perhetilanteen kriisiytyminen ja kasautuminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s.58) Perhetyötä aloitettaessa perhetyöntekijä arvio palvelun tarvetta selvittäen perheen tilannetta kokonaisvaltaisesti, käyden läpi vanhempien voimavaroja ja tuen tarvetta. Perhetyöntekijän käyminen perheen kotona ja osallistuminen arkeen on tärkeää. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos, 2021)

Perhetyöntekijä kirjaa tehdyn asiakastyön sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon. Dokumentoinnilla sosiaalipalveluiden asiakkaiden elämät tulevat kirjallisesti kerrotuksi, kun sosiaalihuollon työntekijä havainnoi asiakkaiden elämää ja elämäntilanteita ja tekee niistä muistiinpanoja. Kyseisistä muistiinpanoista muodostuu dokumentoinnilla asiakasasiakirjoja. Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 20.3.2015/254 ohjaa dokumentointikäytäntöjä. (Juhila, 2018, s. 52) Dokumentointi on muutakin kuin vain asiakastietojärjestelmään kirjoittamista. Dokumentointi tallentaa työntekijän tehdyn asiakastyön asiakastietoihin. Asiakirjoihin tutustumalla, voidaan tallennettua tietoa käyttää toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja päätöksentekoon sekä tehdä tulkintoja työstä ja asiakkaiden elämästä. Dokumentointi on sosiaalityöhön kuuluvaa tiedonmuodostuksen prosessi ja sen merkityksen tärkeyden ymmärtämistä työprosesseissa ja asiakkaiden elämässä. (Kääriäinen, 2016, s. 189) Asiakirjoihin ei kuitenkaan voi tutustua ihan ketä tahansa eikä asiakirjoihin kirjoittaminen ole vapaata kirjoittamista. Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista, hallinnolliset ohjeet sekä dokumentointipohjat ohjaavat dokumentointikäytäntöjä. (Juhila, 2018, s. 52) Lain tavoitteena on yhtenäistää asiakastietojen kirjaamiskäytäntöjä, selkiyttää dokumentointia ja lain kirjaamisvelvoite edistää sosiaalihuollon tehtävien asianmukaista hoitamista (Kääriäinen, 2016, s.

191). Työntekijä ei voi kirjoittaa kaikkea elettyä ja sanottua kohtaamistilanteista vaan hänen on tehtävä valintoja mitä kirjoittaa, miten kirjoittaa tai mitä jättää kirjoittamatta. Asiakirjakirjoittamista helpottaa se, että työntekijä puhuu avoimesti kirjaamisesta ja osallistaa myös asiakasta kirjaamisen sisällön tuottamiseen, yhteisten tulkintojen muodostamista. (Kääriäinen, 2016, s. 192–193) Työntekijän on hyvä palata kirjoittamaansa ja käydä dokumentointeja läpi yhdessä asiakkaan kanssa. Dokumentointi ei kuitenkaan saisi mennä ohi vastavuoroisen inhimillisen kohtaamisen vaan se olisi tiedonmuodostuksen väline. (Kääriäinen, 2016, s. 196–197)

Perheen ja perhetyöntekijän välille on hyvä syntyä luottamuksellinen suhde. Luottamuksellisen suhteen syntymiseksi työskentelyn pitää olla avointa ja läpinäkyvää. Perhetyöntekijän on arvostettava ja kuunneltava asiakasta ja hyväksyä perheiden erilaisuus ja pystyä puhumaan myös vaikeistakin asioista. Perhetyössä on tärkeää asiakkaan dialoginen kohtaaminen ja ratkaisukeskeinen työote. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos, 2021)

2.3.1. Sosiaalipalvelu

Palvelu on toimintaa, jonka avulla pyritään ratkaisemaan asiakkaan ongelma, helpotetaan asiakasta tekemään jotain. Palvelu on ihmisten välistä vuorovaikutusta, aineetonta toimintaa tai hyötyä, jonka voi antaa toiselle. Palvelu koetaan mutta sitä ei omisteta. Palvelu on prosessi. (Tuulaniemi, 2011, s. 59) Tyypillistä palvelulle on vapaaehtoisuus. (Raunio, 2011, s.59) Sosiaalipalvelussa on kyse asiakkaan sosiaalisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistämisestä sekä sen tarkoituksena on sosiaalisten ongelmien ehkäisy, vähentäminen ja poistaminen ja sitä järjestetään sosiaalihuollon asiakkaan tarpeen mukaan. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, 2022b). Sosiaalipalvelu on sosiaalihuollon ammattihenkilön toteuttamaa palvelua, jota ammattihenkilö tekee yhteistyössä muun asiakastyöhön osallistuvan henkilöstön kanssa. Tällaisia ammattihenkilöitä on sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) mukaan laillistettu sosiaalivyöntekijä, sosionomi ja geronomi sekä valtioneuvoston asetuksella säädetty nimikesuojattu ammattihenkilö, esimerkiksi lähihoitaja. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 23) Kohtaamispaikalla on merkitystä sille, millaiseksi sosiaalipalvelu muotoutuu, miten sitä on mahdollista tehdä ja millaisia rooleja työntekijä ja asiakkaat ottavat

(Juhila, 2018, s. 105). Perhetyö on palvelua, jota on sosiaalihuoltolain mukaan järjestettävä kunnallisena sosiaalipalveluna. Kunnilta tämä järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueille. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 14§) Perhetyön palvelu on prosessi, jossa on selkeä alku ja loppu. Asia tulee vireille, perhetyön palvelun tarvetta arvioidaan, suunnitellaan perhetyön toteuttamista, toteutetaan perhetyötä ja päätetään perhetyö.

2.3.2. Varhainen tuki

”Perhetyön varhaisen tuen tarkoituksena on varmistaa, että perhe saa tukea oikea-aikaisesti osana peruspalveluja” (Hämeen-Anttila, 2017, s. 218). Varhainen auttaminen tarkoitetaan perhetyössä sitä, kun ihmisten vaikeudet ovat vielä pieniä ja ovat juuri alkaneet. Vaikka varhainen auttaminen voidaan liittää myös ihmisen elämänsä alkuvaiheisiin, ikävuosiin. niin tässä yhteydessä varhaisella auttamisella ei tarkoiteta sitä, vaan se liitetään ihmisten vaikeuksien alkuun. (Pölkki, 2016, s. 262) Varhaista tukea tarjoamalla pyritään estämään jo olemassa olevien ongelmien pitkittyminen ja monimutkaistuminen. Näin perheet eivät välttämättä tule tarvitsemaan erityisen tuen sosiaalipalveluita vaan tulevat autetuksi jo peruspalveluissa.

Kirsi Juhila jakaa kirjassaan *Aika, paikka & sosiaalityö, ennaltaehkäisevän työn kolmeen osaan, ensimmäisenä tasona ennaltaehkäisevä työ, toisena tasona varhainen puuttuminen ja kolmantena tasona korjaava työ*. Hänen mukaansa ennalta ehkäisevä työ kohdistuu kaikkiin kansalaisiin ja siinä tartutaan sellaisiin asioihin, tilanteisiin tai ihmisten käyttäytymiseen, jotka voivat tuottaa ongelmia tulevaisuudessa (Juhila, 2018, s. 77). Ennalta ehkäisevä työ olisi esimerkiksi valistustyötä. Juhilan mukaan toisen tason ennaltaehkäisevässä työssä, työ kohdistuu erilaisiin riskiryhmiin, joihin kuuluvien ihmisten tulevaisuudessa olisi ennustettavissa riski ongelmalle. Hänen mukaansa tällaista työtä voisi kutsua varhaiseksi puuttumiseksi tai varhaiseksi tueksi. Juhilan mukaan tällaisia kohderyhmiä voisi olla lapset ja nuoret. Heillä edessä olevassa elämässä olisi monenlaisia riskitekijöitä, joko omasta käytöksestä tai vanhempien ongelmista johtuvia. Juhilan mukaan tällainen toisen tason ennaltaehkäisevä työ, varhainen puuttuminen, voidaan nähdä *”vähentävän ja estävän raskaamman korjaavan ammatillisen puuttumisen tarvetta”*. Varhaista puuttumista voisi Juhilan mukaan lähestyä

yksilölähtöisestä tason työn lisäksi myös rakenteellisen tason työnä. Tällöin suunnataan työ yhteisöllisiin ja rakenteellisiin riskitekijöihin esimerkiksi koulun kulttuuriin, riittämättömiin sosiaali- ja terveystalouteihin. (Juhila, 2018, s. 77 - 79) Kolmannella ennalta ehkäisevällä tasolla Juhilan mukaan tehdään jo korjaavaa työtä, kun työn kohteena on jo ongelmaksi tulkitut tilanteet ja asiat. Tällaisessa tilanteessa Juhilan mukaan ”*tavoitteena on intensiivisen työskentelyn avulla ehkäistä ongelmien vaikeutumista tai uusien, aiempiin kytkeytyvien ongelmien puhkeamista.*” Sosiaalityöllä olisi Juhilan mukaan suuri rooli tällaisessa korjaavassa ehkäisyssä. (Juhila, 2018, s.79)

Rautio Susanna kirjoitti väitöskirjassaan Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä (2016), että perheiden tukimuodoissa ja palveluissa on pidetty tärkeinä elementteinä ennaltaehkäisy sekä varhainen tukeminen, interventio ja varhainen puuttuminen. Rautio määrittää varhaisesta tuesta olevan kyse, kun perheen tilanteesta oleva huoli ei ole vielä vakava, perheen pulmatilanteita pystytään tuella ennaltaehkäisemään ja estämään. Keskeistä on ammattilaisen esiin tuoma huoli, jonka avulla pyritään saamaan vanhemmat mukaan pohtimaan lapsen tilannetta huolen hälventämiseksi. Huolen kokeminen on subjektiivista ja huoli voi näyttäytyä eri ammattilaisille eri tavalla. Tästä johtuen tärkeää on moniammatillinen yhteistyö, yhteinen tiedon ja ymmärryksen yhteen kokoaminen. Huolen käsite on positiivisessa hengessä toimijoita yhteen kokoava. (Rautio, 2016, s. 29, 31)

2.3.3. Tuen tarjoaminen esi- ja peruskoulu ympäristöstä käsin

Koulu ja esiopetus ovat merkittäviä paikkoja varhaisen tuen tarjoamiselle, saamiselle ja tarpeen näkemiselle koska kaikki lapset kuuluvat näiden universaalien palveluiden piiriin. Oppilaiden elämässä olevat haasteet ja ongelmat heijastuvat herkästi hänen esiopetus- ja kouluarkeensa. Esimerkiksi poissaolot, käyttäytymisen pulmat tai jaksamattomuus voivat olla oireita jostakin vaikeudesta lapsen omasta elämästä. Puuttamalla näihin oireisiin ja selvittämällä niiden taustalla olevat syyt, tukevat lapsen esiopetuksen- ja koulunkäyntiä. varsinkin kun puuttuminen on tapahtunut varhaisessa vaiheessa. Näihin taustasyihin selvittämiseen ja korjaamiseen voidaan tarvita esi- ja perusopetuksen tarjoaman tuen rinnalle esimerkiksi sosiaalipalveluiden tarjoamaa matalan kynnyksen tukea, joka voi olla esimerkiksi perhetyötä. Sivistystoimen ja

sosiaalitoimen tarpeenmukaisella, varhaisella yhteisellä tuella pystytään antamaan kokonaisvaltaista tukea lapselle, tukemaan koulunkäyntiä ja oppimista sekä lapsen omaa elämänhallintaa ja tukemaan huoltajia heidän kasvatustehtävässään. (Huhtanen, 2007, s. 15. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2016, s. 10)

Opettajat ja lastentarhanopettajat ovatkin aitiopaikalla kouluissa ja varhaiskasvatuksessa havaitsemassa varhaisessa vaiheessa lasten ongelmia ja avainasemassa siinä, että esille tulleeseen ongelmaan reagoidaan heti kun se on havaittu. Opettaja tai lastentarhanopettaja voi myös olla ensimmäinen henkilö, jolle vanhempi uskaltaa kertoa omaan lapseensa kohdistuvasta huolestaan. Opettajan ei kuitenkaan tarvitse jäädä yksin ratkaisemaan ongelmaa, vaan hänellä on tarvittaessa mahdollisuus opiskeluhuollon asiantuntijoiden tukeen. Opiskeluhuolto edistää ja ylläpitää oppilaan oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia kouluyhteisössä (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitost, 2016, s.125). Joillakin peruskouluilla opiskelijahuolto tarjoaa konsultaatioapua opettajille. Näillä tarjotuilla konsultaatioajoilla opettajien on mahdollista tuoda huoltaan jostakin oppilaasta tai luokan tilanteesta nimettömänä esille. Opettaja onkin avainasemassa varhaisen tuen prosessin käynnistämisessä sekä tärkeässä roolissa toteuttamassa ratkaisukeinoja huoleen, joita yhteistyössä muiden asiantuntijoiden ja kodin kanssa tehdään. (Huhtanen, 2007, s. 228-229, 231)

Koulu moniammatillisena toimintaympäristönä tarjoaa hyvän mahdollisuuden moniammatilliselle työskentelylle. Koulussa voi toimia opettajien ja erityisopettajien lisäksi, terveydenhoitaja, koulupsykologi, psykiatrinen sairaanhoitaja, nuorisotyöntekijä, perhetyöntekijä ja koulukuraattori. Kun tarvittaessa eri alojen ammattilaisten tiedot ja taidot yhdistetään, ja kun jokainen ammattilainen on valmis tarvittaessa sitoutumaan moniammatilliseen yhteistyöhön, tulee lapsi huomioiduksi kokonaisvaltaisesti (Mönkkönen ym., 2019, s. 67)

2.3.4. Moniammatillisuus perhetyössä

Eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden välistä yhteistyötä ja työskentelyä yhdessä, kutsutaan moniammatillisuudeksi. (Metteri, 1996, s. 10) Sosiaali- ja terveystieteiden alalla on kiinnostuttu moniammatillisesta työskentelystä erityisesti palvelujärjestelmän viimesijaisissa palveluissa. Näissä palveluissa asiakkaita ei enää ohjata eteenpäin

ja työntekijät ovat kokeneet yhteistyön välttämättömänä edellytyksenä. (Mönkkönen ym., 2019, s. 9) Vaikka sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö ei ole sosiaalipalvelujärjestelmän viimesijainen palvelu, niin silti perhetyössä on kiinnostuttu moniammatillisesta työskentelytavasta. Kun moniammatillinen yhteistyö kuuluu osaksi auttamistyötä, takaa se laadukkaan palvelun ja tuo tehokkuutta sekä estää päällekkäistä työtä. Tämä myös voi estää sitä, että asiakas ohjautuisi palvelujärjestelmässä eteenpäin ilman, että häntä olisi pyritty auttamaan varhaisella tuella. Moniammatillisesti tehty auttamistyö jo heti palvelun alusta alkaen, jossa asiakasta tuetaan useamman eri ammatillaisen toimesta, voidaan pystyä palauttamaan perheen toimintakyky nopeallakin aikataululla. (Lyhty & Nietola, 2015, s. 152-153)

Onnistunut moniammatillinen työ vaatii toimivaa vuorovaikutusta, jossa hyödynnetään toisen asiantuntemusta. (Mönkkönen ym., 2019, s. 138) Moniammatillisessa yhteistyössä, vain oman alansa substanssinsa näkökulman perustelemisen sijaan, katsotaan lapsen tilannetta yhteistyöhön osallistujien kanssa kokonaisuuden kannalta. Tällaisessa yhteistyössä voi vuorovaikutuksessa syntyä yhteistä tiedonmuodostusta, kun moniammatillisissa/monitoimijaisissa palaverissa jokaisen asiantuntijuutta hyödynnetään ja vuorovaikutuksessa syntyy jotain uutta. Moniammatillisessa vuorovaikutuksessa toisen asiantuntemusta hyödynnetään oman tiedon laajentamiseksi ja tärkeää nähdä oma asiantuntijuus reflektiivisenä asiantuntijuutena, jossa avoimessa vuoropuhelussa valmiina kyseenalaistamaan myös omaa ajattelua. (Mönkkönen ym., 2019, s. 58, 62, 65)

Dialogi on yksi tuloksellisen moniammatillisen yhteistyön edellytys. Moniammatilliseen yhteistyöhön osallistuvat ovat avoimia ja uteliaita siitä, mitä muilla osallistujilla on annettavaa yhteisen asian ratkaisemiseen ja ovat valmiita vapautumaan oman tietämyksen rajallisuudesta. Dialogissa pyritään yhteiseen ymmärrykseen, jota rakentamassa mukana on myös asiakas. (Järvinen ym., 2012, s. 98) Dialogista moniammatillisuutta on hyvin kuvattu vertauksella: *“Onnistunutta yhteistyötä kuvataan joskus osallistumisena nyttikesteihin, jossa jokainen tuo jotakin yhteiseen pöytään”* (Lyhty & Nietola, 2015, s. 144). Moniammatillisessa yhteistyössä osallistujat rakentavat yhteistä tietoa. Dialogisessa moniammatillisuudessa on osallistujien välillä toimivaa, toisen asiantuntijuutta korostavaa vuorovaikutusta. Dialoginen moniammatillisuus vaatii kuuntelemisen taitoa ja kykyä antaa toiselle osapuolelle tunteen, että on tullut

kuulluksi. Se myös vaatii substanssiosaamista, vuorovaikutustaitoja, reflektiivistä ajattelua ja että osallistuja sitoutuu yhteistyöhön. (Lyhty & Nietola, 2015, s. 144-145)

Kun auttamistyössä otetaan lapsi huoltajineen mukaan yhdeksi asiantuntijatahoksi, sitouttaa tämä perhettä mukaan työskentelyyn, kun kokee voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä, sekä tukee asiakasperhettä löytämään ja käyttämään omia voimavarojaan sekä luottamaan jatkossakin omiin kykyihinsä selviytyä elämän tuomista haasteista. (Lyhty & Nietola, 2015, s. 153) On kuitenkin huomioitava, että lapsi tulee aidosti kuulluksi ja hänet onkin tärkeä nähdä yksilönä. Lapsesta voi olla jopa pelottavaa, jos tapaamisessa on monta aikuista paikalla. Tärkeää on siis myös yksilötyöskentely lapsen kanssa. Näin lapsen ääni voi tulla paremmin esille. Perhetyöntekijän tekemän yksilötyön avulla, voi tulla esille esimerkiksi lapsen ilot ja surut, mikä häntä ilahduttaa tai pelottaa, mitkä ihmiset tai asiat ovat hänelle tärkeitä ja mitä haaveita ja toiveita hänellä on. Miten hän näkee tai kokee aikuisten esille tuodun huolen ja mitkä ovat hänen ratkaisujatuksiaan. Perhetyöntekijä voi lapsen kanssa sopien tuoda näitä asioita esille muille toimijoille. Tärkeää on, että lapselle on etukäteen tiedossa, miksi tapaaminen järjestetään ja mistä asioista puhutaan (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2016, s. 16, 18,19)

Yhteisen näkemyksen saavuttaminen ja toimintatavan sopiminen vaatii työntekijältä luottamista omaan osaamiseen, jolloin on helpompi omien näkemysten esilletuominen sekä ottaa vastaan omasta näkemyksestä eriäviä mielipiteitä ja ajatuksia (Lyhty & Nietola, 2015, s.148). Yhteistyötä voi estää puutteellinen tieto toisen ammattilaisen toimenkuvasta, Esteenä voi myös olla se, että moniammatillinen yhteistyö on sattumanvaraista ja suunnittelematonta, työntekijät ovat tottuneet työskentelemään yksin, työntekijöillä on erilainen toimintakulttuuri ja ammattikieli. Toimivassa moniammatillisessa yhteistyössä korostuu toisen ammattitaidon kunnioittaminen ja arvostaminen, yhteinen tavoite ja päämäärä on tiedossa ja ymmärretään, että yhdessä voidaan saavuttaa enemmän kuin yksittäinen asiantuntija yksinään. Jokainen osallistuja tietää, miksi on mukana yhteistyössä, yhteistyöhön valmistaudutaan ja sitä suunnitellaan ja otetaan asiakas mukaan oman asiansa käsittelyyn. (Järvinen ym., 2012, s. 96-97)

Lapsen hyvinvointia tukee turvallinen, rakastava, lapsen kasvua ja kehitystä tukeva kasvuympäristö. Kasvuympäristön muodostaa lapsen elämänpiirit, joita on esimerkiksi oma perhe, varhaiskasvatus ja koulu. Nämä luonnolliset elämänpiirit

muodostavat kokonaisuuden, joka vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen.

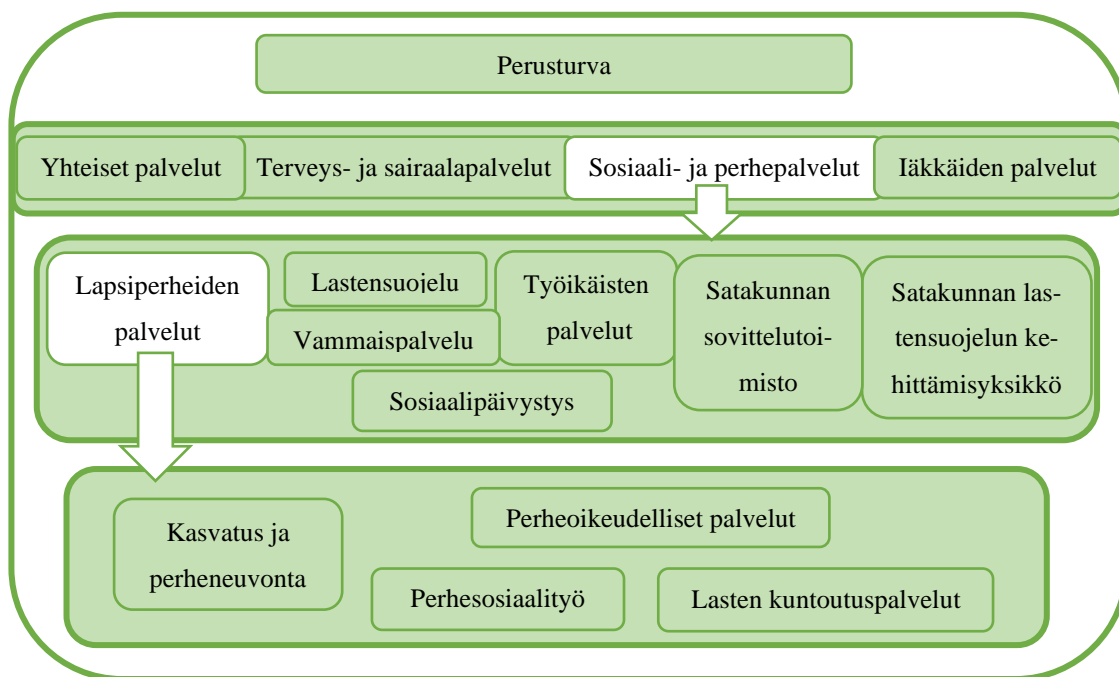
Lapsen hyvinvointia edistää myös näihin luonnollisiin kasvuympäristöihin kytkeytyvät sosiaalipalvelut (Kananoja & Karjalainen, 2017, s. 158-159. Pulkkinen, 2022, s. 47)

Lapsen kasvuympäristössä olevien toimijoiden yhteisenä tehtävänä on lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistäminen ja huolen tunnistaminen. Tarpeen mukaisesti räätälöity tuki ja luottamuksellinen suhde ammattilaisten, lasten ja huoltajien välillä, vahvistaa lapsen arjen sujuvuutta. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, 2016, s. 25)

3. KEHITTÄMISKOHTTEEN TAUSTAORGANISAATIO

3.1. Porin perusturvan lapsiperheiden palvelut

Porin perusturvan tarkoituksena on järjestää palveluita Porin, Merikarvian ja Ulvilan yhteistoiminta-alueen asukkaille heidän kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi ja tukemiseksi. (Porin kaupunki, n.d.-a) Porin perusturvan tuottamat palvelut jakaantuvat palvelualueisiin. Palvelualueet muodostuvat vastuualueista ja vastuualueet on jaettu vielä toimintayksiköihin. Yksi Porin perusturvan palvelualueista on sosiaali- ja perhepalvelut. Tämä palvelualue muodostuu vastuualueista, joita on lapsiperheiden palvelut, lastensuojelu, työikäisten palvelut, vammaispalvelut, Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö, Satakunnan sovittelutoimisto sekä sosiaalipäivystys. (Perusturvalautakunta, 2021 s. 5) Vastuualue lapsiperheiden palvelut, koostuu toimintayksiköistä, joita on kasvatus- ja perheneuvonta, perheoikeudelliset palvelut, perhesosiaalityö sekä lasten kuntoutuspalvelut. Kuvio 1.

Kuvio 1. Lapsiperheiden palvelut Porin perusturvan organisaatiossa.

3.2. Lapsiperheiden palvelut organisaation muodostuminen

Ennen sosiaalihuoltolain uudistusta, valtaosa lapsiperheiden palveluista järjestettiin lastensuojelun kautta. Lakiuudistus merkitsi kunnille lapsiperheiden palveluiden järjestämismuutosta. Kunnissa, joissa lapsiperheiden palveluita oli järjestetty lastensuojelun kautta, tuli nyt organisoida toimintansa uudelleen. Sosiaalihuoltolain mukaisia lapsiperheiden palveluita tuli saada myös ilman lastensuojelun asiakkuutta, peruspalveluiden kautta. (Lähteinen & Hämeen-Anttila, 2017, s. 65) Porin perusturvassa perustettiin loppuvuonna 2017 ensimmäinen sosiaali- ja terveyspalveluita tarjoava keskus, sotekeskus ja sen nimeksi tuli sotekeskus Cotton. Tähän keskukseen tuli palveluita Porin perusturvan sosiaali- ja perhepalveluista, terveys- ja sairaalapalveluista sekä vanhuspalveluista. Sotekeskuksen tarkoituksena oli, että asiakas saa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut yhdestä paikasta. (Nordman ym., 2017, s. 15) Tähän sotekeskukseen muodostettiin myös sosiaalihuoltolakiin perustuva lapsiperheiden sosiaalipalveluita tarjoava tiimi, johon liittyi Porin perusturvan sosiaali- ja perhepalveluista sosiaalihuoltolainmukaista palvelua tarjoava tiimi, palveluntarpeen arvioita tekevä tiimi sekä myös aikuissosiaalityöstä sosiaalityöntekijöitä ja perhetyö. Vuoteen 2020

loppuun asti tämä sosiaalihuoltolainmukaisia lapsiperheiden sosiaalipalveluita tarjoava tiimi oli vielä hallinnollisesti lastensuojelun alaisuudessa. Vuoden 2021 alussa Porin perusturvassa perustettiin uusi organisaatio lapsiperheiden palvelut, jonka alaisuuteen siirtyi sosiaali- ja perhepalveluista lastensuojelun hallinnon alta sosiaalihuoltolain mukaiset lapsiperheiden sosiaalipalvelut, perheoikeudelliset palvelut ja ankkuritiimi sekä näiden lisäksi sosiaali- ja perhepalveluista perheneuvola, jonka nimike muuttui samalla kasvatus- ja perheneuvonnaksi. Näiden palveluiden lisäksi tähän uuteen organisaation siirtyi myös lasten kuntoutuspalveluita tarjoava tiimi.

3.3. Lapsiperheiden palveluiden toiminnan tarkoitus

Lapsiperheiden palveluihin on koottu toimintayksiköitä, joiden tavoitteena on tarjota palveluita lapsiperheiden ja vanhemmuuden tukemiseen sekä lapsen yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseen. Näihin lapsiperheiden palveluihin sisältyy matalankynnyksen peruspalveluita. Näiden sosiaalihuollon lapsiperheiden peruspalveluiden avulla pyritään varhaisessa vaiheessa tukemaan lasten kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta, tavoitteena ehkäistä lastensuojelun tarve. Lapsiperheiden palveluiden kautta pyritään tarjoamaan lapsiperheille tukea kokonaisvaltaisesti, muun muassa tarjoamalla tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen, kasvatuksellisiin asioihin tai voidaan myöntää harkinnanvaraista taloudellista tukea. Lapsiperheitä pyritään tukemaan ensisijaisesti näiden lapsiperheiden palveluiden kautta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2022a, s. 96)

3.4. Lapsiperheiden palveluiden toimintayksiköt

Porin perusturvan lapsiperheiden palvelut vastaavat perusturvan yhteistoiminta-alueen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ylläpitämisestä ja kehittamisestä. Tästä lapsiperheiden palvelut huolehtivat yhdessä alueen muiden toimijoiden kanssa. Lapsiperheiden palvelut-organisaatioon kuuluu neljä toimintayksikköä: kasvatus- ja perheneuvonta, perheoikeudelliset palvelut, perhesosiaalityö sekä lasten kuntoutuspalvelut. Näillä lapsiperheiden palveluilla tuetaan vanhempia tai muita huoltajia turvaamaan lasten hyvinvointi ja kasvatus. (Porin kaupunki, n.d.-b)

3.4.1. Kasvatus- ja perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvonnan psykologit ja perheneuvojat tarjoavat sosiaalihuolto- lainmukaisia lapsiperheiden palveluita ja palvelut ovat myös yksi sosiaalihuollon tarjoama tukitoimi. Kasvatus- ja perheneuvonnasta voi hakea tukea vanhemmuuteen, parisuhteeseen tai perheessä tapahtuneen kriisin käsittelyyn. Kasvatus- ja perheneuvonnasta saa myös keskusteluapua erotilanteeseen tai eron jälkeiseen vanhemmuuteen sekä neuvontaa uusperheen tilanteeseen ja perheasioiden sovittelua. Kasvatus- ja perheneuvolasta saa myös tukea, jos on huoli lapsen käyttäytymisestä tai tunne-elämästä. Kasvatus- ja perheneuvonnassa on mahdollista saada myös vuorovaikutussuhteiden terapeuttista tukea sekä psykologin tutkimuksia. Kasvatus- ja perheneuvontaan voi olla yhteydessä lapsen huoltaja itse tai perheen kanssa työskentelevä ammattilainen. Palvelun käynnistää alkuarviointi, jossa keskustellaan perheen tilanteesta ja tuen tarpeesta ja tämän jälkeen suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä tilanteeseen sopivat palvelut. (Porin kaupunki, n.d.-d)

3.4.2. Perheoikeudelliset palvelut

Perheoikeudelliset palvelut sisältää perheoikeuden piiriin kuuluvia palveluita. Tässä palvelussa työskentelevä lastenvalvoja huolehtii vanhempien erotilanteessa lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamisoikeuteen liittyviä asioita ja sopimuksien tekemisestä ja uusimisesta. Lastenvalvojan työtehtäviin kuuluu myös puolisoitten tukeminen avioero- ja ristiriitatilanteissa, joka on avioliittolain perusteella annettavaa sosiaalipalvelua. Perheoikeudellisiin palveluihin kuuluu Porin perusturvassa myös sosiaalityöntekijän antama adoptioneuvonta sekä sosiaalihoajaan lasten ja vanhempien valvottujen ja tuettujen tapaamisten koordinointi ja toteutus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022a, s. 97, Porin kaupunki, n.d.-e)

3.4.3. Lasten kuntoutuspalvelut

Lasten kuntoutuspalveluissa työskentelee psykologi, puheterapeutti, toimintaterapeutti ja lääkäri. Neuvolan, kouluterveydenhuollon, varhaiskasvatuksen erityislastentarhanopettajan tai koulun erityisopettajan kautta, voidaan lapsi ohjata tutkimuksiin ja

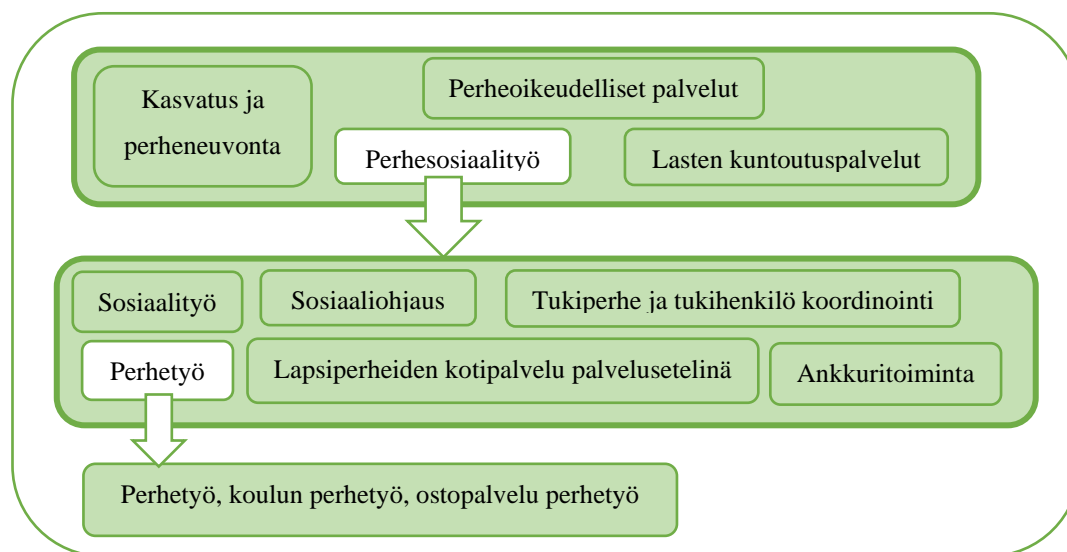
kuntoutustarpeen arvioon. Lapsella voi olla pulmia liittyen puheeseen, keskittymiseen, hahmottamiseen, sosiaalisiin taitoihin tai käyttäytymiseen. (Porin kaupunki, n.d.-f)

3.4.4. Perhesosiaalityö

Perhesosiaalityössä työskentelee sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia, sekä perhetyöntekijöitä. Tämän palveluyksikön kautta tehdään sosiaalihuoltolainmukainen palveluntarpeenarvio, joka voi sisältää myös lastensuojelun palveluntarpeen arvion, mikäli ilmoituksessa esille tullut huoli on lastensuojelullista huolta. Perhesosiaalityön kautta voidaan palveluntarpeenarvion jälkeen joko päättää palveluntarpeen arvio ilman asiakkuuden myöntämistä tai sitten voidaan palveluntarpeen arvion mukaisesti myöntää lapsiperheille tarkoitettua palvelua, muun muassa sosiaalihuoltolakiin perustuvaa sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta, perhetyötä tai lapsiperheiden tilapäistä kotipalveluseteliä. Lapsiperhe jää tällöin perhesosiaalityön työntekijän asiakkuuteen. Palveluntarpeen arvioinnissa sosiaalityöntekijä voi myös päätyä aloittamaan lastensuojelun asiakkuuden. Tällöin sosiaalityöntekijä siirtää asiakkuuden lastensuojelun sosiaalityöntekijälle ja perhe saa tarvitsemansa tuen lastensuojelun tarjoamien palveluiden kautta. Perhesosiaalityön kautta on myös mahdollista saada lapsiperheiden yleistä ohjausta ja neuvontaa. Myös tukiperheiden ja tukihenkilöiden koordinointi ja myöntäminen hoidetaan perhesosiaalityössä sekä myönnetään lapsiperheiden harkinnanvaraista taloudellista tukea. Perhesosiaalityöhön kuuluu myös ankkuritoiminta, jonka tarkoituksena on puuttua varhaisessa vaiheessa alaikäisen lapsen rikolliseen käyttäytymiseen sekä nopea puuttuminen lähisuhdeväkivaltaan. Kehittämistyön kohteena oleva koulun perhetyö kuuluu tähän perhesosiaalityöhön. (Porin kaupunki, n.d.-g, n.d.-c)

3.4.4.1. Perhesosiaalityön perhetyö

Porin perusturvan lapsiperheiden palveluiden perhesosiaalityön kautta on lapsiperheiden mahdollista saada sosiaalihuoltolain mukaista perhetyön tukea. Sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja arvioi tekemänsä palveluntarpeen aikana sopivan perhetyön muodon. Perhesosiaalityön kautta voidaan myöntää perhetyötä omana toimintana, koulun perhetyönä sekä ostopalveluna myönnettävänä ammatillisena perhetyönä. Kuvio 2.

Kuvio 2. Perhetyö Lapsiperheiden palveluiden organisaatiossa

Omana toimintana järjestettävä perhetyö on alkanut Porin kotipalvelussa vuonna 2014, josta se siirtyi vuonna 2009 aikuissosiaalityön alaiseksi toiminnaksi. Vuodesta 2018 alkaen tämä perhetyö siirtyi sosiaalihuoltolain mukaisia lapsiperheiden palveluita tarjoavaan tiimiin, sotekeskus Cottonille (Lalli & Noitero, 2020) Vuoden 2021 tammi-kuusta alkaen tämä perhetyö on kuulunut lapsiperheiden palvelut organisaation perhesosiaalityön palveluntarjontaan. Tämä kyseinen perhetyö on sosiaalihuoltolainmukaista palvelua ja perhetyötä toteuttaa perhetyöntekijä, jolla on lähihoitaja koulutus. Tämä perhetyö perustuu kotikäynteihin, joita toteutetaan arkipäivisin. Tavoitteina perhetyössä on muun muassa perheen omien voimavarojen vahvistaminen, arjenhallinnan ja vanhemmuuden tukeminen, lasten hoidossa ja kasvatuksessa ohjaaminen. (Lalli & Noitero, 2020) Vuonna 2018 lapsiperheille tarjottavaan sosiaalihuoltolain mukaiseen perhetyöhön lisättiin resurssia, kun perustettiin uusi perhetyön muoto, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kautta tarjottava perhetyö, eli kehittämistyöni kohteena oleva koulun perhetyö. Tästä koulun perhetyöstä kerron tarkemmin opinnäytetyöni luvussa 6. Tässä luvussa on kerrottuna kehittämistyön tuloksena muodostunut koulun perhetyö.

4. KEHITTÄMISEN KOHDE JA KEHITTÄMISEN TAVOITTEET

4.1. Kehittämisen kohde

Kehittämistyöni tarkoituksena oli kehittää Porin perusturvan lapsiperheiden palveluiden organisaatioon kuuluvan perhesosiaalityön palvelua, koulun perhetyötä. Koulun perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä. Koulun perhetyöntekijöiden työpisteet ovat perusopetuksen kouluilla, jolloin mahdollistuu avun hakeminen ja saaminen helposti ja nopeasti. Perhetyöntekijöiden työn tarkoituksena on tarjota esi- ja perusopetuksen lapsille ja heidän perheilleen varhaista apua ja tukea arjen sujumiseen koulussa sekä perheiden kotona, huolien ja ongelmien ollessa vielä pieniä. Varhaisen tuen tarkoituksena on estää huolien ja ongelmien suurentuminen, kasaantuminen ja monimutkaistuminen, jolloin voitaisiin välttyä vahvemman erityispalvelun tuen tarpeesta. Perhetyöllä tarjotaan muun muassa apua ja tukea esimerkiksi arjen hallintaan, vanhemmuuteen ja kasvatukseen sekä perheen sisäiseen vuorovaikutukseen. Perhetyöllä tarjotaan tukea koulunkäyntiin sekä kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Perhetyötä toteutetaan kotikäynnein tai tapaamisilla koululla. (Koulun perhetyön esite, 2021)

Tämä perhetyön muoto on alun perin kehitetty vuonna 2018 SATULA- hankkeen toimesta. Kyseinen hanke oli Satakunnassa tulevaisuus lapsissa -hanke, ja tämä hanke toteutti lapsi- ja perhepalveluiden LAPE-muutosohjelmaa Satakunnassa. (Satakunta2019, n.d.) Hankkeen ja Porin perusturvan toimesta, osana LAPE muutosohjelman kehittämistyötä, aloitettiin pilotti, jonka kautta Porin perusturvan lapsiperheiden sosiaalipalveluihin perustettiin neljä uutta perhetyöntekijän toimea. Hallinnollisesti lapsiperheiden sosiaalipalvelut olivat tuolloin vielä lastensuojelun alaisuudessa. Ensimmäinen perhetyöntekijä palkattiin keväällä 2018 ja kolme perhetyöntekijää loka-kuussa 2018. Tanja Lehtonen on kirjoittanut tästä opinnäytetyössään, Kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa. (Lehtonen, 2021)

Näiden uusien perhetyöntekijöiden työpisteet sijoitettiin Porin perusturvan yhteistointa-alueen ala- ja yläkouluille ja varhaiskasvatukseen, tarjoamaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lapsille ja heidän perheilleen perhetyön tukea. Perusopetuksen

koulut ja varhaiskasvatussyksiköt oli sovittu yhteisesti sivistystoimen ja perusturvan kanssa. Perhetyöntekijöiden työn jalkauttamisen tarkoituksena oli LAPE- muutosohjelman mukaisesti sekä sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) mukaisesti lapsiperheiden ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen tarjoamisen lisääminen, madaltaa kynnystä tuen saamiselle ja hakemiselle, ohjauksen vähentyminen raskaimpiin palveluihin sekä yhteistyön lisääminen sivistystoimen ja sosiaalitoimen välillä. Tavoitteena oli myös koulupoissaolojen vähentyminen. Perhetyötä kehitettiin yhteistyönä, koulun ja varhaiskasvatuksen toimijoiden, LAPE-muutosohjelman paikallisen työntekijän ja hankkeen päätyttyä Satakunnan Lape-muutosagentin kanssa sekä perhetyöntekijöiden esihenkilön sekä perhetyöntekijöiden toimesta aluekohtaisesti. (Ahlfors ym., 2020 s. 5)

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perhetyöstä tuli vakituinen palvelu lapsiperheiden sosiaalipalvelujen palveluntarjontaan 1.1.2020 alkaen ja tätä perhetyötä tehneet perhetyöntekijät vakinaistettiin tähän työhön. Vuoden 2021 alussa perustettiin Porin perusturvaan uusi organisaatio lapsiperheiden palvelut. Organisaatioon tuli kuulumaan lapsiperheille tarkoitettuja sosiaalihuollon peruspalveluita. Näin lapsiperheiden sosiaalipalvelut, ja siten myös koulun ja varhaiskasvatuksen perhetyöntekijät, siirtyivät kyseiseen organisaatioon ja sinne perustettuun perhesosiaalityön toimintayksikköön sekä hallinnollisesti pois lastensuojelun alaisuudesta. Tästä lapsiperheiden palvelusta olen kirjoittanut tämän opinnäytetyöni luvussa 3. Vuoden 2021 keväällä perhesosiaalityön kautta tarjottavan perhetyön nimikkeitä muutettiin. Perhesosiaalityön ennaltaehkäisevä perhetyön nimike muuttui perhetyöksi, varhaiskasvatuksen ja koulun perhetyö koulun perhetyöksi.

Syksyllä 2021 koulun perhetyö laajeni, kun perhetyöntekijöitä palkattiin lisää. Kaikille uusille perhetyöntekijöille ei tullut toimialueeseensa varhaiskasvatusta, vaan vain peruskoulu. Varhaiskasvatuksessa oli syksyllä 2021 alkanut lasten perheiden tukemiseksi perheohjaus (Jaakonsaari, 2020), jonka kautta myös tarjottiin varhaiskasvatuksen lasten vanhemmille tukea vanhemmuuteen, perheen hyvinvointiin ja arjen toimivuuteen. Näiden muutosten myötä koulun perhetyötä tarjotaan tällä hetkellä esiopetuksen ja perusopetuksen lapsille ja heidän perheilleen. Tämä muutos tuli kuitenkin koskemaan vain Porin kaupungin varhaiskasvatusalueen perhetyöntekijöitä.

4.2. Kehittämistarpeen määrittely ja tavoitteiden muodostuminen

Koulun perhetyön kehittämiseksi on ollut tarvetta, koska:

1. Kokemustiedon kautta tullut työn kehittämistarve
2. Organisaatiomuutos
3. Palvelun laajentuminen
4. Muutos kirjaamiseen
5. Uuden toimintamallin kehittyminen varhaiskasvatukseen

Porin perusturvassa uutta perhetyön muotoa oli saatu vuosien 2018–2019 aikana juurrutettua kouluille ja varhaiskasvatukseen, ja kyseinen perhetyö oli saanut teetetyn kyselytutkimuksen tulosten mukaan hyvää palautetta palvelun käyttäjiltä, niin asiakasperheiltä kuin ammattilaisilta. Vastausten perusteella koulujen ammattilaiset olivat kokeneet perhetyön parantaneen koulun ja sosiaalitoimen välistä yhteistyötä. Koulun henkilökunta voisi kyselytutkimuksen mukaan suositella perhetyön muodoista muun muassa henkilökunnan mahdollisuutta konsultoida perhetyöntekijää, oppilaiden tapaamista, perhetyöntekijän tekemät kotikäynnit ja perheiden tapaamiset. Koulun ammattilaisten vastauksista nousi esille myös toive, että toiminta laajenisi muillekin kouluille ja että perhetyöntekijällä olisi AMK-tasoinen koulutus. Vanhemmat oli samaisen kyselytutkimuksen mukaan kokeneet perhetyön tärkeäksi ja helposti lähestyttäväksi. Vanhemmat olivat jääneet kaipaamaan parempaa tiedottamista perhetyöstä. Perhetyön sisällöistä parhaiten vanhempien mukaan sopisi heidän perheelleen muun muassa perhetyöntekijän tavoitettavuuden koululla, neuvonta ja ohjaus perheelle, oppilaan tuki ja ohjaus. (Ahlfors ym., 2020, s. 14–16)

Tanja Lehtonen teki opinnäytetyönään kyselytutkimuksen perhetyöntekijöiden toiminta-alueiden koulujen oppilaille sekä heidän vanhemmilleen. Lehtosen kokoamien kyselytutkimustulosten mukaan, perhetyön toivottiin olevan enemmän esillä ja että perhetyöstä kaivattiin enemmän tiedottamista ja muistuttamista. Tästä huolimatta, yli puolet vastaajista oli tiennyt miten tavoittaa perhetyöntekijän. Palautteen perusteella toivottiin myös, että tiedotettaisiin enemmän perhetyön olevan ennaltaehkäisevää, mitä työ pitää sisällään ja minkälaisissa asioissa perhetyöntekijään voi olla yhteydessä. Henkilöistä hieman yli puolet, jotka olivat käyttäneet palvelua, oli ohjattu perhetyön

piiriin. Tarvitsemansa avun oli valtaosa vastanneista saanut nopeasti, oikea-aikaisesti ja apu oli ollut riittävää ja riittävän pitkäaikaista. (Lehtonen, 2021, s. 31–32)

Edellä mainittujen kyselytutkimustulosten mukaan koulun perhetyö on vastannut hyvin tavoitteisiin olla helposti saatavilla, matalankynnyksen palvelua ja ehkäistä ohjautumista erityispalveluiden tuen piiriin. Molemmissa tuloksissa tuli esille tiedottamisen ja tiedon puute perhetyön olemassaolosta ja sen sisällöstä. Myös meidän perhetyöntekijöiden kesken, jotka olimme olleet mukana palvelun alusta saakka, olimme pohtineet perhetyön raporttia kirjoittaessa alkuvuonna 2020, että työnkuvaamme pitää selkiyttää entisestään. Totesimme, että mikäli perhetyöntekijöiden määrää lisätään, niin on tärkeää työntekijöillä olla heidän perustehtävänsä selkeä ja näin perheet saisivat tasalaatua palvelua riippumatta asuinalueesta. (Ahlfors ym., 2020, s. 18) Nämä tutkimustulokset ja työntekijöiden ajatukset vahvisti sitä, että opinnäytetyöni kirjoittamisen tavoitteena **selkiyttää koulun perhetyöntekijöiden työnkuvaa** on merkittävä.

Me alkuperäiset varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perhetyön perhetyöntekijät pohdimme, että miten tuleva vuoden 2021 alusta toimintansa alkavan uuden organisaation muodostumisen myötä tulisi vaikuttamaan työntekijöiden yhteistyökäytäntöihin eri palvelujen välillä sekä miten ja missä asioissa asiakasohjausta toiseen palveluun tai perhetyön palveluun tulisi tehdä. Nämä ajatukset ohjasivat minua, kun pohdin kehittämistyöni sisältöä, kun oli tarve **selkeyttää työntekijöiden yhteistyökäytänteitä eri palveluiden välillä** sekä koulun perhetyön **asiakkaan määrittämistä ja palveluihin ohjautumista**.

Kehittämistyötäni suunniteltaessa oli tiedossa, että Porin perusturvassa tullaan keväällä 2021 siirtymään sosiaalihuollon Kanta-arkistointi järjestelmään. Tällä muutoksella tulisi myös olemaan vaikutusta koulun perhetyöhön. Tämä tieto vahvisti sitä, että kanta-arkistointi järjestelmään siirtymisen myötä perhetyön myöntämisen päätöksen tueksi, pitää koulun perhetyön palvelusta olla selkeä kuva, jotta tiedetään, olisiko koulun perhetyön myöntämisestä hyvinvointi- tai muutosvaikutusta asiakasperheelle. Tämän vuoksi pitäisi olla myös selkeänä koulun perhetyön asiakkaan määrittäminen ja miten kyseisen palvelun piiriin tarvittaessa ohjaututaan. Tällä on myös merkitystä, kun esimerkiksi sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä miettii asiakkaalle tekemän palveluntarpeen arvion jälkeen oikeaa perhetyön muotoa.

Merkittävä muutosvaikutus perhetyön tarjoamiseen etenkin varhaiskasvatuksessa oli myös sillä, kun vuoden 2020 lopulla valmistuisi Satakunnan ammattikorkeakoulusta sosiaali-alan ylemmän tutkinnon opinnäytetyö, jossa opinnäytetyöntekijä kehitti Porin varhaiskasvatukseen perheohjauksen toimintamallia (Jaakonsaari, 2020). Tällä uudella mallilla on tarkoitus saada tarjottua varhaiskasvatuksessa olevien lasten perheille tukea vanhemmuuteen matalalla kynnyksellä. Tällä uudella toimintamallilla oli vaikutusta perhesosiaalityön varhaiskasvatuksen kautta tarjottavaan perhetyöhön Porin varhaiskasvatusalueella, koska näiden molempien mallien tarkoituksena on tarjota varhaisista tukea vanhemmille. Päällekkäisen työn ja tuen tarjoamisen estämiseksi oli tähänkin tarvetta sillä, että perhetyöntekijän työnkuva on selkeä, olisi määriteltynä perhetyöhön ohjautuva asiakas sekä miten tarvittaessa asiakas ohjautuu perhetyön palvelun piiriin.

Porin perusturvassa oli tahtotilaa lapsiperheiden varhaiseen tukeen panostamiseen koulun perhetyön laajentamisella. Tarkoituksena oli, että koulun perhetyöhön rekrytoidaan lisää perhetyöntekijöitä kevään 2021 aikana. Tällä oli myös vaikutusta omaan kehittämistyöhöni liittyen, koska pitäisi olla selkeä työnkuva ja yhtenäiset käytännöt perhetyön toteuttamiselle toiminta-alueesta riippumatta. Työn yhtenäistämiseksi oli kehittämistyössäni tarkoitus tuottaa perhetyön toteuttamiseen tukimateriaalia. Koulun perhetyössä ei ollut omaa perehdytyskansiota, jonka vuoksi oli ajatuksena, että kehittämistyöni puitteissa voisi myös perehdytystä varten saada tuotettua materiaalia.

Kehittämistyöni ja opinnäytetyön kirjoittamisen päämääränä on ollut selkeyttää koulun perhetyön palvelua sekä päämääränä on ollut myös, että alueellisia eroja pystyttäisiin vähentämään yhtenäistämällä toimintatapoja.

Kehittämistarpeen määrittämisen jälkeen kehittämistyölle muodostuneet tavoitteet:

1. Koulun perhetyön toimintatapojen kehittäminen
2. Koulun perhetyön asiakkaan määrittäminen
3. Tukimateriaalia koulun perhetyön käyttöön

5. KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1. Kehittämistyössä käytetyt menetelmät

Kehittämistyöni toteutin toimintatutkimuksena. Toimintatutkimus kehittämistyön toteuttamistapana vaikutti sopivalta tavalta, koska siinä palvelun työntekijät pääsevät itse osalliseksi oman työnsä kehittämiseen. Samalla saadaan arvokasta ajankohtaista kokemustietoa, jota tarvitaan onnistuneen kehittämisen tuloksen aikaansaamiseksi. Päämääränä toimintatutkimuksessa on myös toiminnan samanaikainen kehittäminen, ei vain tutkiminen (Heikkinen, 2010, s. 214) Toimintatutkimus tuntui siinäkin mielessä sopivalta, koska tarkoituksena on kehittää jo olemassa olevaa palvelua, eli toimintatutkimuksella kehitetään käytäntöjä entistä paremmiksi. (Heikkinen, 2018, s. 215)

Tämän lähestymistavan avulla ajattelin pystyväni saamaan selville, miten koulun perhetyön yhteistyökäytäntöjä eri työyhteisöjen välillä uudessa lapsiperheiden palveluiden organisaatiossa sekä perhetyöntekijöiden toimintayksiköissä, olisi hyvä toteuttaa mahdollisimman joustavasti, asiakaslähtöisesti. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on ensisijaisesti tarkoitus tutkia sosiaalista toimintaa, tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa. Toimintatutkimuksessa nähdään teoria ja käytäntö saman asian eri puolina, teoria on sisällä käytännöissä ja päinvastoin. Ihmisen toimintaan liittyy teoriaa. Toimintaan liittyvä tieto on piilevää, hiljaista tietoa ja toimintatutkimuksen tarkoituksena on nostaa tätä hiljaista tietoa tietoisuuteen. Käyttöteoriasta muodostuu tietoisempaa ja jäsentyneempää. (Heikkinen, 2010, s. 215) Kehittämistyössäni olen pyrkinyt tuomaan esille sitä teoriaa, mihin perhetyöntekijöiden toimintatavat perustuvat. Kehittämistyössäni olen hyödyntänyt tutkittua tietoa ja käytännön tietoa lapsiperheiden varhaisen perhetyön käytänteistä.

Oman työn kehittäminen, niin kuin minunkin kehittämistyössäni oli kyse, on toimintatutkimus pienimuotoisimmillaan. Perhetyössä työtehtävät edellyttävät yhteistyötä muiden kanssa. Työtä voidaan siis kehittää edistämällä ihmisten välistä yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta, joka vaatii sitä, että huomioidaan muiden tehtävät organisaatiossa ja toimintaympäristössä. (Heikkinen, 2008, s. 17) Omassa kehittämistyössäni

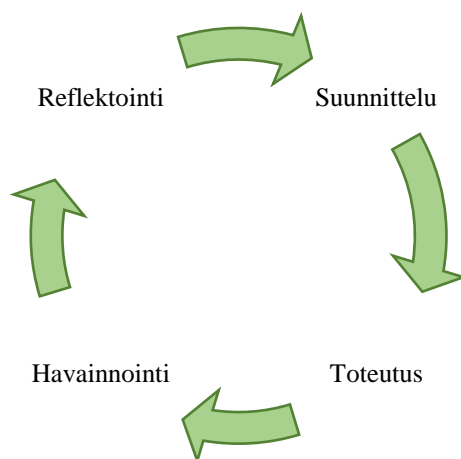
olen huomionut oman työyhteisöni lisäksi Porin perusturvan lapsiperheiden palveluiden organisaatiosta ne työyhteisöt, joiden kanssa perhetyöntekijä tekee yhteistyötä ja perhetyöntekijöiden toimintayksiköistä yhteistyötahot. Kehittämistyöni kohdistin Lapsiperheiden palveluiden organisaatiossa kasvatus- ja perheneuvonnan ja perhesosi-aaliteyden palveluihin. Koulun perhetyöllä oli ollut hyvin vähän yhteistyötä Lapsiperheiden palveluiden organisaatioon kuuluvien lasten kuntoutuspalveluiden ja perheoi-keudellisten palveluiden välillä. Tähän kokemukseen nojaten, jätin nämä palvelut ke-hittämistyöni ulkopuolelle. Toimintatutkimukseen oli alun perin suunnitelmisani to-teuttaa ideariihä myös koulujen koulukuraattoreiden kanssa mutta tämä toteutui vain välillisesti perhetyöntekijöiden kautta. Perhetyöntekijät toivat tieto koulun ammatti-laisten kanssa tekemästään yhteistyöstä ja työnjaosta.

Toimintatutkimusta ohjaa halu saada selville, miten voisi tehdä asioita paremmin (Heikkinen, 2018, s.215) Kun toimintaa tutkitaan yhdessä käytännön työntekijöiden kanssa toiminnan sisällä, saadaan tietoa itse toiminnasta toiminnan käytänteiden ke-hittämistä varten. Saadaan tietoa siitä, miten työtehtävät tehdään nyt, ja tämän tiedon pohjalta yhdessä esitetään ideoita, miten työntekijöiden mielestä työtehtäviä voisi tehdä toisin, paremmin. Kehittämistyön tekijänä olen itse osa kehittämistyönkohteena olevaa työyhteisöä, jolloin olen ollut itse mukana tuomassa omakohtaista kokemustie-toa työkäytänteistä sekä kehittämisideoita. (Heikkinen, 2018, s. 216) Olen ollut sekä kehittäjä, että kehitettävänä olevan palvelun työntekijä. Kehittämistyön tekijänä mi-nulla on ollut tehtävänä saada toivotut työkäytänteet käytäntöön. Tehtävänä saada sel-laista tietoa esille, joista on hyötyä käytänteiden kehittämisessä. (Heikkinen, 2018, s. 220) Kehittämistyössäni toimintatutkimuksen tekijänä oli myös rohkaistava työnteki-jöitä ottamaan käyttöön kehitettävänä olevia tukimateriaalia työn tekemiseen, jotta niitä voisi kehittää heidän, työn ja asiakkaiden kannalta paremmiksi. (Heikkinen, 2008, s. 20)

5.2. Kehittämistyön prosessi

Kehittämisprosessissani on toteutunut myös toimintatutkimukselle ominainen sykli-syys. Kehittämistyöni on ollut käytännönläheinen, yhdistetty perhetyön taustalla ole-vaa teoriaa ja käytäntöä. Se on ollut myös osallistavaa, kun työyhteisön ja

organisaation jäseniä on osallistunut kehittämistyöhöni, tuoden esille omia, ja vastaanottamalla muiden, ideoita ja ajatuksia sekä tehty yhteistä suunnitelmaa käytännön työhön. Kehittämistyössäni on reflektoitu omia sekä työyhteisön käytänteitä ja ajattelutapoja. Kehittämisprosessille hyödyllistä ja antoisaa keskustelua ja pohdintaa työstä on syntynyt myös kokemattomamman ja kokeneemman työntekijän välillä, kun kehittämisprosessini aikana koulun perhetyöntekijöiden määrä lisääntyi syksyllä 2021. (Heikkinen, 2008, s.29, 32, 34) Uusien koulun perhetyöntekijöiden aloittaessa työnsä, toin perhetyöntekijöille käyttöön työn toteuttamisen tueksi työvälineitä. Näistä työvälineistä perhetyön tarpeen arvioimisen ja perhetyön aloittamisen tukimateriaalia on testattu käytännössä ja tehty havainnoja ja pohdintaa niiden sopivuudesta ja toimivuudesta työhön. Kehittämisprosessissa olen koonnut yhteen ideariihissä, kahdenkeskisissä dialogisissa keskusteluissa, sähköpostiviestittelyissä ja työkokemuksen kautta esiin tulleita ideoita ja ajatuksia, ja niiden pohjalta suunnitellut ja kehittänyt toimintatapoja ja tuonut niitä käytännön toteutukseen huomioiden perhetyön taustalla olevat teoriat ja lait. Käytännön toteutuksessa on havainnoitu ja reflektoitu työtä. Käytännön kokemuksen pohjalta saaman tiedon perusteella olen tarvittaessa koonnut uutta parempaa toimintatapaa. Kuvio 3 havainnollistaa tätä kehittämisprosessia.

Kuvio 3. Kurt Lewinin toimintatutkimuksen syklisyys. (Heikkinen, 2008, s. 35, muokattu)

Kun opinnäytetyön suunnitelmani oli hyväksytty Satakunnan ammattikorkeakoulussa, sovin tapaamisen lähiesihenkilöni eli perhesosiaalityön esihenkilön sekä Porin perusturvan lapsiperheiden palvelun päällikön kanssa. Tapaaminen oli 18.1.2021 Teams-

etäyhteydellä. Esitin heille ehdotuksen kehittämistyöstäni, sen sisällöstä ja toteuttamisesta. Kun sain heiltä hyväksynnän kehittämistyön toteuttamisesta, tein tutkimuslupahakemuksen Porin perusturvalle. Tutkimuslupa tuli minulle 6.4.2021.

Keväällä ja kesällä 2021 oli ideariihä teams-yhteydellä perhesosiaalityön sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa sekä kasvatusta ja perheneuvonnan kanssa asiakkaan määrittämiseen, palveluiden väliseen yhteistyöhön sekä asiakkaan palveluihin ohjautumiseen liittyen. Ideriisiä oli myös silloisten koulujen perhetyöntekijöiden kanssa. Syksystä 2021 kehittämistyöhöni tuli mukaan uudet koulujen perhetyöntekijät. Kehittämistyöni jatkui loppuvuoteen 2021 asti. Tämän jälkeen kirjoitin kehittämistyötäni kevään 2022 aikana.

Keväällä 2021 oli tavoitteena saada selkiytettyä asiakasohjautuvuutta ja asiakkaan määrittämistä ennen kuin uudet koulujen perhetyöntekijät aloittavat syksyllä 2021. Tutkimuslupan saatua esittelin huhtikuun 2021 aikana silloisille koulun ja varhaiskasvatuksen perhetyöntekijöille kehittämistyötäni sekä kävimme yhteistä keskustelua myös perhetyöntekijän toimimisesta varhaiskasvatuksessa sekä sosiaalihuollon siirtymisestä kanta-arkistointi järjestelmän kirjaamiseen. Nämä asiat olivat pohdituttaneet jo aiemmin koska varhaiskasvatuksessa oli alkamassa varhaiskasvatuksen perheohjaus sekä Porin perusturvassa otetaan käyttöön sosiaalihuollon kantakirjaus järjestelmä. Koulun ja varhaiskasvatuksen perhetyöntekijät olimme sisällyttäneet työhömmö suunnittelutyötä varhaiskasvatuksen perheohjauksen kehittäjien kanssa määrittämään varhaiskasvatuksen perheohjauksen ja perhesosiaalityön koulun perhetyön välistä työnjakoa huhtikuun 2021 aikana. Tästä suunnittelusta otin työnjaollisia ideoita ja asioita mukaan kehittämistyöhöni.

Kehittämistyöni ensimmäinen ideariihä teams-etäyhteydellä oli huhtikuussa 2021 silloisten koulun ja varhaiskasvatuksen perhetyöntekijöiden kanssa. Ideariihessä pohdittiin asiakkaan määrittämistä varhaiskasvatuksen kautta sekä perusopetuksen kautta. Määriteltiin lapsen ja hänen perheensä palvelutarpeet, joiden vuoksi lapsi tai lapsen vanhemmat ohjautuisi tai tulisivat ohjatuksi varhaiskasvatuksen kautta perhetyöntekijälle sekä perusopetuksen kautta perhetyöntekijälle. Toukokuussa 2021 oli toinen ideariihä perhesosiaalityön sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kanssa. Myös lähesihenkilö osallistui kyseiseen ideariiheseen. Ideariihessä määriteltiin koulun

perhetyön palveluun ohjautumista sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien tekemän palveluntarpeenarvion kautta sekä koulun perhetyöstä asiakkaan siirtymistä kyseiseen palveluntarpeenarvioon. Ideariihessä myös määriteltiin koulun perhetyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien yhteistyökäytäntöjä sekä asiakkaan määrittämistä. Kesäkuussa 2021 oli kolmas ideariihi kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijöiden kanssa. Ideariihessä pohdittiin yhteistyökäytänteitä ja asiakasohjautumista koulun perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvonnan välillä sekä pohdittiin perhetyöntekijän sekä kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijän tekemän työn sisältöä päällekkäisen työn välttämiseksi.

Kevään ja kesän 2021 aikana kokosin työvälineitä koulun perhetyön toteuttamisen tueksi. Kyseisiä työvälineitä kokosin kansioon, joka oli tarkoitettu koulun perhetyöntekijöiden yhteiseen käyttöön. Kansion kokoaminen valmistui uusien koulun perhetyöntekijöiden aloittaessa elokuussa 2021. Kehitin samalla myös koulun perhetyön tarpeen arvioimisen ja perhetyön aloittamisen tueksi lomakkeita. Lomakkeiden tarkoituksena oli myös yhtenäistää koulun perhetyöntekijöiden työn aloittamista ja asiakkuuksia. Kyseiset lomakkeet hyväksytin esihenkilöllä, jonka jälkeen hänen hyväksynnällensä lomakkeet otettiin koulun perhetyöntekijöiden käyttöön elokuussa 2021. Kyseiset lomakkeet esittelin myös Lapsiperheiden palvelujen päällikölle. Lomakkeet olivat perhetyöntekijöiden käytössä syksyn 2021 ajan ja kyseisiä lomakkeita muokattiin käytössä esiin tulleiden tarpeiden mukaan. Kehitettyjen lomakkeiden lisäksi tarjosin perhetyöntekijöille perhetyön tarpeen arvioimiseen ja perhetyön aloittamisen työn tueksi työvälineitä. Näistä lomakkeista ja työvälineistä muodostui koulun perhetyöhön kansio, jonka nimesin aloituskansioksi.

Syksyn 2021 aikana, elokuussa ja marraskuussa oli yhteistyötapaamisia varhaiskasvatuksen perheohjaajien sekä perhesosiaalityön koulun perhetyöntekijöiden kesken. Näissä yhteistyötapaamisissa keskustelun aiheina oli edelleen yhteistyökäytänteet ja työnjaolliset asiat, samoin kuin huhtikuussa 2021 olleessa samanlaisessa yhteistyöpalaverissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaus oli aloittanut toimintansa ja näihin yhteistyötapaamisiin osallistui myös kyseisen palvelun perheohjaajat. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen aloitettua toimintansa, oli ilmennyt epäselvyyttä asiakasohjautuvuudesta kasvatus ja perheneuvonnan, varhaiskasvatuksen perheohjauksen sekä koulun perhetyön välillä. Tämän vuoksi yhteistyötapaamisessa päätettiin koota muutama

työntekijä selkiyttämään tätä asiakasohjautuvuutta. Olin yksi näistä nimetyistä työntekijöistä. Asiakasohjautuvuuteen liittyen oli marraskuussa 2021 yhteinen tapaaminen kahden koulun perhetyöntekijän, kahden perheohjaajan sekä kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijän kanssa. Näiden työntekijöiden kesken syntyi toimintaohje asiakkaan ohjaamiseen palveluihin. Kyseiset tapaamiset eivät olleet kehittämistyöni ideariihä, vaan työhön sisältyviä yhteistyötapaamisia, mutta niillä oli vaikutusta kehittämistyöhöni ja olin siksi vahvasti niissä mukana.

Lokakuussa 2021 oli neljäs ideariihä, joka oli koulun perhetyöntekijöiden kesken. Kyseisessä ideariihessä käytiin läpi koulun perhetyön sisältöä. Marraskuussa 2021 oli pienimuotoinen ja vain yhden perhesosiaalityön työalueen koulun perhetyöntekijöiden sekä sosiaaliohjaajien ja -työntekijöiden kanssa yhteinen tapaaminen. Järjestin kyseisen tapaamisen, koska 11.5. olleesta ideariihestä oli tullut esille, että toivottiin uutta tapaamista, kun kyseisen alueen kouluilla on aloittanut uudet perhetyöntekijät. Marraskuun 2021 aikana päivitin myös koulun perhetyöntekijöiden yhteisen esitteen yhteistyössä muiden koulun perhetyöntekijöiden kanssa. Kyseinen esite on yleinen ja yhteinen esite koulun perhetyöstä, joka voidaan jakaa esimerkiksi yhteistyötahoille. Jokaisella koulun perhetyöntekijällä on tämän yhteisen esitteen lisäksi omat esitteen omille kouluilleen.

Marras-, joulukuun 2021 aikana oli yhteistä suunnittelua esihenkilöiden ja sosiaalihuollon kantapalvelun asiakastiedon arkistointi järjestelmähankkeen projektityöntekijän kanssa koulun perhetyön päätöksestä ja kirjaamisesta Kanta-arkistointi järjestelmään. Näiden asioiden tiimoilta oli suunnittelua sähköpostitse sekä suunnittelutapaamisella etäyhteydellä marraskuun lopulla sekä Kanta-arkistointi järjestelmähankkeen projektityöntekijän kanssa joulukuun alussa. Järjestin myös hänen pitämän koulutuksen koulun perhetyön päätökseen liittyen koulun perhetyöntekijöille.

Joulukuussa 2021 tapasin vielä Lapsiperheiden palvelujen päällikön ja kerroin kehittämistyöni päättymisestä ja sen lopputuloksesta. Kerroin vielä kirjoittavani kevään 2022 aikana opinnäytetyötäni.

6. PORIN LAPSIPERHEIDEN PALVELUJEN KOULUN PERHETYÖ

6.1. Koulun perhetyön toimintatapoja

Kehittämistyöni ideariihissä pohdittiin koulun perhetyön palveluun ohjautumista. Perhesosiaalityön sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien kanssa päädyttiin siihen, että mikäli perhesosiaalityön palveluntarpeenarvioon on tullut sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus tai lastensuojeluilmoitus koulun perhetyöntekijän toimialueen koulun oppilaasta tai varhaiskasvatusyksikön lapsesta, voi sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja oman arvionsa mukaan pyytää koulun perhetyöntekijää mukaan palveluntarpeen arvion toteuttamiseen. Palveluntarpeenarviossa voidaan päätyä siihen, että koulun perhetyö on riittävä palvelu perheelle. Vastaavasti koulun perhetyöstä voidaan tuoda asiakas perhesosiaalityön palveluntarpeenarvioon perhetyöntekijän arvion mukaan, esimerkiksi kun koulun perhetyön tuki ei ole enää riittävää. Ideariihissä korostettiin, että asiakasohjautuvuutta Lapsiperheiden palveluiden organisaation sisällä pidettäisiin mahdollisimman joustavana. Korostettu myös sitä, että aina on mahdollista konsultoida työntekijöiden kesken. Tällä hetkellä ei palveluun ohjaamiseen ole erillistä hakulomaketta. Ainoastaan on tarvittaessa käytössä sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä ja lastensuojeluilmoitus.

Koulun perhetyön palveluun ohjautumisen selkiyttämiseksi tein tässä opinnäytetyössäni olevat kaaviot 4 ja 5. Kaavioissa on huomioitu palveluun ohjautuminen ammattilaisten kautta sekä lapsen ja vanhemman palveluun hakeutuminen. Kaavioissa olevia polkua olen koonnut oman sekä muiden perhetyöntekijöiden kokemustiedon pohjalta sekä kehittämistyössä ideariihissä syntyneiden ajatusten pohjalta.

Ennen varhaiskasvatuksen perheohjauksen alkamista, kokoontuivat koulun perhetyöntekijät sekä perheohjauksen kehittäjät yhdessä pohtimaan ja sopimaan yhteistyökuviosta ja työnjaosta. Tätä kehittämistyötä jatkettiin perheohjaus toiminnan alkamisen jälkeenkin. Perheohjauksen työntekijät, perheohjaajat, ovat varhaiskasvatuksen työntekijöitä ja toimivat heille osoitetuissa varhaiskasvatuksen yksiköissä. Perheohjaajia sijoittui myös niihin päiväkoteihin, joissa jo työskenteli koulun perhetyöntekijä. Päällekkäisen työn estämiseksi, päädyimme työntekijöiden ja esihenkilöiden kanssa

yhdessä siihen, ettei koulujen perhetyöntekijät ole mukana lainkaan varhaiskasvatuksen arjessa vaan perhetyö on tarvelähtöistä. Yhteistyössä päädyimme myös siihen, että koulujen perhetyöntekijöiden työtä tarjotaan esiopetuksen piirissä oleville lapsiperheille. Tämä työnjako sopii myös paremmin vastaamaan perhetyön nimikettä koulun perhetyö. Koulujen perhetyöntekijöitä toimii myös Porin varhaiskasvatusalueen ulkopuolella. Nämä perhetyöntekijät toimivat edelleen tarvelähtöisesti sovituisissa varhaiskasvatusyksiköissä kaikissa ikäryhmissä. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen ja perhesosiaalityön koulun perhetyön välisen työnjaon selkiyttämistä oli vahvasti myös kehittämistyöni ulkopuolella, perustyöhön sisältyvänä suunnitteluna perheohjauksesta vastaavien työntekijöiden kanssa. Olen kuitenkin ollut vahvasti tässä mukana koulun perhetyöntekijöiden puolesta ja viemässä tätä asiaa eteenpäin kehittämistyöhöni liittyvänä asiana. Tämä yhteistyökäytänteiden selkiyttäminen ei kuitenkaan olisi onnistunut ilman perheohjauksesta vastaavan työntekijän työpanosta.

Kehittämistyöhöni viimeisimpään vaiheeseen sisältyi koulun perhetyön kanta-arkistointi järjestelmään kirjaamisen siirtymisen suunnittelua ja aloittaminen. Esihenkilöiden ja sosiaalipalvelun kanta-arkistointijärjestelmän kehittämishankkeen projektityöntekijän yhteistyössä suunniteltiin, miten kouluilla toimivien perhetyöntekijöiden toteuttamaa koulun perhetyötä voidaan myöntää suoraan koulun perhetyöntekijän toimesta koulujen ja varhaiskasvatuksen esiopetuksen kautta tulleille lapsiperheille. Yhteistyössä suunniteltiin myös koulun perhetyön päätöstä, jossa tulee esille koulun perhetyön olevan luonteeltaan lyhytaikaista tukea ja sen tuen tarvetta arvioidaan jatkuvasti ja että perhetyön kesto määräytyy asiakkaan palveluntarpeen mukaan yksilöllisesti. Sovitut asiat tulivat käyttöön kehittämistyöni päätyttyä vuoden 2022 alusta.

6.1.1. Koulun perhetyön asiakkaan määrittäminen

Sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa on määritetty, millaisessa palveluntarpeessa asiakas ohjautuu koulun perhetyöhön ja missä sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä myöntää asiakkaalle jonkun muun perhetyön muodon. Kehittämistyössäni on päädytty siihen, että koulun perhetyö ei ole lapsiperheelle oikea perhetyön muoto, jos perheessä haasteet ovat kompleksisia, perheessä tarvetta useammalle palvelulle, perhetyön tuen tarve ajatellaan olevan intensiivinen ja pitkäaikainen, tarve

tuelle on iltaisin tai viikonloppuisin tai perheessä on erityisen tuen tai terapeutin tuen tarvetta, tai kun asiakas ei ole varhaiskasvatuksen tai sivistystoimen piirissä, asiakkaalla on yksilötyön tuen tarve, esimerkiksi tukihenkilötyyppinen tuen tarve. Koulun perhetyötä ei myönnetä, mikäli lapsella on tai aloitetaan lastensuojelun asiakkuus. Lastensuojelun asiakas saa tarvitsemaansa perhetyötä erityispalveluihin kuuluvan lastensuojelun kautta. Lastensuojelun tarjoama tehostettu perhetyö on korjaava ja kuntouttavaa työtä ja kuuluu erityispalveluiden palveluntarjontaan.

Asiakkaan määrittämisessä kasvatus- ja perheneuvonnan kanssa on myös määritelty millaisissa palveluntarpeissa perhetyöntekijä voi ohjata perheen kasvatus- ja perheneuvonnan tarjoamien palvelujen piiriin ja millaisissa palveluntarpeissa asiakas ohjautuu koulun perhetyöhön. Koulun perhetyöstä perhe voidaan ohjata kasvatus- ja perheneuvontaan esimerkiksi, jos perhettä on kohdannut traumaattinen tilanne, vaativissa erotilanteissa, eroon liittyvissä asioissa, parisuhdeasioissa tai lapsella on pelkoa ja ahdistusta aiheuttava tilanne tai kotona näkyvään lapsen käytökseen liittyvää haastetta. Psykologin tutkimuksiin koulun perhetyöstä ohjataan ensisijaisesti koulupsykologin palvelun piiriin. Kasvatus- ja perheneuvonnasta voidaan ohjata koulun perhetyöhön, jos heidän asiakkaanaan on lapsiperhe, joiden tuen tarpeisiin työntekijä arvioinut koulun perhetyöstä olevan hyötyä ja asiakasperhe on halukas ottamaan perhetyötä vastaan.

Koulun perhetyöntekijöiltä kokosin yhteen, millaisissa palveluntarpeissa oleva asiakas kuuluu koulun perhetyön piiriin, ja mitkä ovat olleet niitä palveluntarpeita, joihin ovat tarjonneet perhetyötä. Tämä tulee esille luvussa 6.2.

6.1.2. Koulun perhetyön tukimateriaalit

Yhtenäisyyttä koulun perhetyöntekijöiden työlle, olen pyrkinyt luomaan myös sillä, kun olen kehittämistyössäni koonnut jokaiselle perhetyöntekijälle perhetyön aloittamiseen oman ”aloituskansion”, jossa jokaisella työntekijällä samanlaiset työvälineet. Yhtenäiset tavat tukevat sitä, että palvelu olisi tasavertaista jokaisella perhetyöntekijän toimialueella. Kansiossa on lomakkeita, jotka tukevat perhetyön palveluntarpeen selvittämistä, tueksi keskusteluun sekä nostamaan esille mikä sillä hetkellä perheessä sujuu ja onnistuu ja mihin tarvitaan ja halutaan saavan tukea. Kansiossa olevien

lomakkeiden avulla myös muun muassa tutustutaan perheeseen, heidän elämäntapoihinsa, ajankäyttöön ja verkostoihinsa. Myös palveluun ohjaavan ammattilaisen ajatukset ja mielipiteet tulevat lomakkeiden avulla esille. Tarkoituksena on, että perhetyöntekijällä olisi kansio mukana jokaisessa palvelun aloittamisessa. Palvelun aloittamiseen panostaminen varmistaisi myös sitä, että pystyttäisiin tarjoamaan mahdollisimman nopeasti oikeanlainen tuki. Tämä myös tukisi sitä, että palvelu voisi olla lyhytaikaista, kuten koulun perhetyön on tarkoituskin olla. Palvelun alkuun panostaminen helpottaisi työn tavoitteiden asettamista. Aloituskansiossa olevien lomakkeiden täyttämässä perhe pääsee itse osalliseksi arvioimaan omaa palveluntarvettaan sekä asettamaan yhdessä perhetyöntekijän kanssa tavoitteet työlle. Lomakkeet auttavat myös työntekijää arviointityössään ja muutoksen havainnollistamista perheelle. Lomakkeita on ollut perhetyöntekijöiden testissä käytössä syksystä 2021 vuoden 2021 loppuun asti. Kansioon olen lisännyt ja muokannut materiaalia kehittämisen aikana. Toimintatutkimukselle ominaisella tavalla kehittämistyöni kautta koottu aloituskansio voi muokkaantua vielä kehittämistyöni päättymisen jälkeenkin käytössä ilmenneiden tarpeiden mukaisesti.

Kehittämistyössäni olen koonnut koulun perhetyöntekijöille sähköiseen Microsoft Teams -alustalle tukimateriaalia työn toteuttamiseen, sisällöllistä materiaalia sekä työyhteisöön liittyvää tietoa. Koulujen perhetyöntekijöillä oli jo ennen kehittämistyöni alkamista oma teams-alustalla oleva sähköinen tiimi, johon oli koottu yhteisiä työhön ja työn toteuttamiseen liittyviä tukimateriaaleja. Kehittämistyöni aikana loin uusien työntekijöiden tullessa koulujen perhetyöntekijöille teams:iin uuden tiimin. Kokosin tähän uusille työntekijöille työn aloittamisen tueksi materiaalia työhön ja työyhteisöön liittyvää materiaalia. Tätä kansiota olen ylläpitänyt ja täydentänyt koko kehittämistyöni aikana. Ideoita sisällön tuottamiseen on tullut perhetyötä tehdessä sekä yhteisissä perhetyöntekijöiden tapaamisissa tai yksittäisissä keskusteluissa jonkun perhetyöntekijän kanssa. Ideoita tämän sisällön tuottamiseen ja josta työntekijät ovat saaneet niitä heti käyttöönsäkin on myös tullut, kun olen perehtynyt kehittämistyöhöni liittyen kirjallisuuteen, tutkimuksiin ja muiden kuntien tai kuntayhtymien lapsiperheiden palveluiden toteuttamistapoihin. Tämä teams-tiimi, toimii myös hyvänä tukena uuden koulun perhetyöntekijän perehdyttämisessä. Koulun perhetyöllä ei ollut työhön perehdyttämiseen aineistoa. Perehdyttämiseen on hyvänä tukena myös tämä opinnäytetyöni. Tätä teams-tiimiä on tarkoituksenani myös ylläpitää kehittämistyöni päätyttyäkin.

Kehittämistyöni aikana kokosin myös perhetyöntekijöille sähköisten materiaalien lisäksi yhteisen kansion työssä käytettäviä työvälineitä ja perhetyötä tukevaa materiaalia. Kansio säilytetään koulun perhetyöntekijöiden yhteiskäytössä olevassa toimistohuoneessa. Tämä mahdollistaa sen, että jokainen perhetyöntekijä voi tarvittaessa käydä kansioista kopioimassa itselleen työhön tarvittavaa materiaalia. On myös tarkoitus, että jokainen voi halutessaan lisätä siihen uutta materiaalia kaikkien perhetyöntekijöiden käyttöön. Tämä kansio tuo myös yhtenäisyyttä perhetyöntekijöiden toteuttamalle perhetyölle, kun käytössä on samanlaiset työvälineet ja materiaalit.

6.2. Kehittämisen tuloksena muotoutunut koulun perhetyö

Koulun perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä ja on osa Porin perusturvan lapsiperheiden palveluiden perhesosiaalityötä. Koulun perhetyöhön sisältyy tämän opinnäytetyön luvussa 2.2. olevaa yleistä kuvausta perhetyöstä sekä luvussa 2.3 kuvattua sosiaalihuoltolain mukaista perhetyötä sekä sen alalukuja 2.3.1 – 2.3.4. Koulun perhetyötä on kehitetty paikallisesti sosiaalihuoltolain sallimana, vastaamaan nykyistä sosiaalihuoltolakia. Seuraavissa alaluvuissa on auki kirjoitettuna Porin perusturvan lapsiperheiden palvelujen koulun perhetyö.

6.2.1. Koulun perhetyön tarkoitus

Koulun perhetyöntekijöiden työn tehtävänä on tarjota esiopetuksessa olevien lasten perheille sekä koulujen oppilaille ja heidän perheilleen varhaista tukea ja apua arjen sujumiseen koulussa sekä perheiden kotona. Koulun Perhetyöntekijöiden työpiste sijaitsee perusopetuksen kouluilla mutta perhetyö on sekä kotiin annettavaa palvelua että yhteisössä tehtävää työtä.

Koulun perhetyön avulla pyritään auttamaan ja tukemaan lasta ja hänen perhettään selviytymään elämässä eteen tulleista haasteista tai ongelmista, löytämällä niihin ratkaisuja, ja voimavaroja niistä selviämiseen. Perheitä pyritään auttamaan varhaisessa vaiheessa, ongelmien ja haasteiden ollessa vielä pieniä sekä, että apu ja tuki olisi helposti saatavilla, sitä saisi nopeasti ja se olisi lyhytkestoista. Varhaisella

tuella pyritään estämään huolien ja ongelmien suurentuminen, kasaantuminen ja monimutkaistuminen, jolloin välttyttäisiin vahvemman erityispalvelun tuen tarpeesta. (Koulun perhetyön esite, 2021)

Perhetyöllä tarjotaan apua ja tukea arjen hallintaan, tukea vanhempana toimimiseen, kodinhoidollisissa asioissa neuvomista ja opastamista, perheen sisäisissä vuorovaikutussuhteissa tukemista, yleistä ohjausta ja neuvontaa, tarvittavan tiedon hakemista, tukea koulun/esiopetuksen käyntiin, olla tukena kodin ja koulun/esiopetuksen välisessä yhteistyössä. Koulun perhetyössä tuetaan ja ohjataan lasta ja hänen vanhempiaan löytämään omia voimavarojaan ja vahvistamaan niitä.

6.2.2. Koulun perhetyön asiakas

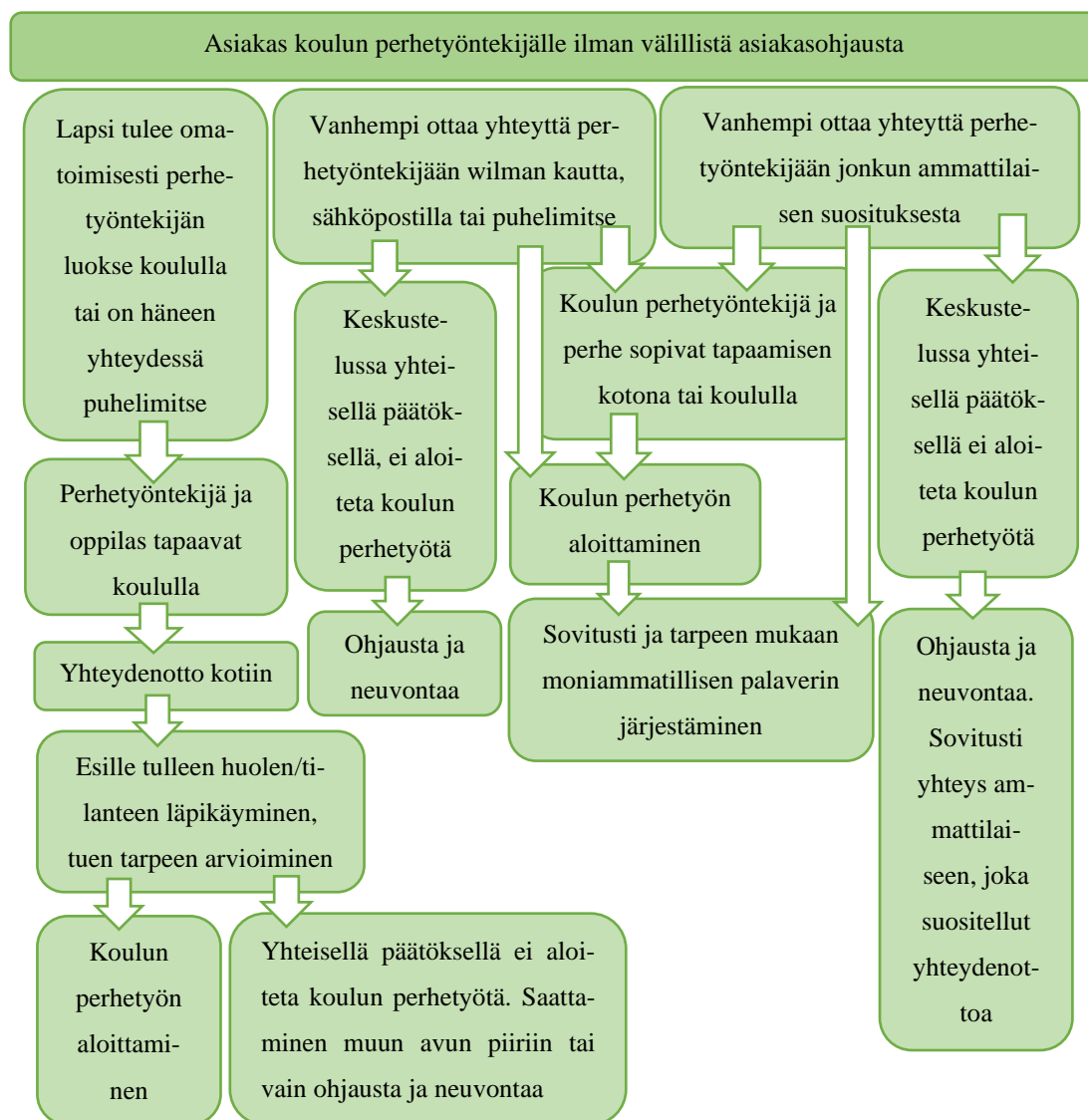
Perhetyön asiakkaat ovat perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen esiopetuksen lapsia ja heidän perheitään. Koulun perhetyöntekijälle asiakkaat ohjautuvat, kun huoli on jo herännyt. Perhetyöhön ohjautuvalla lapsella voi esimerkiksi olla koulunkäynnin vaikeutta, myöhästymisiä tai poissaoloja esi- tai perusopetuksesta tai haastetta arjenhallinnassaan, kodin sääntöjen noudattamatta jättämistä, ristiriitoja muiden perheenjäsenten kanssa, haastetta tunteiden säätelyssä ja kaverisuhteissa. Koulun/varhaiskasvatuksen ammattilaisella voi olla esimerkiksi huoli lapsen käyttäytymisestä, tunteiden säätelystä tai kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, huoli vanhemman jaksamisesta. Lapsen vanhemmat ovat voineet myös tuoda omaa huoltaan esiin esimerkiksi perheen arjen sujuvuudesta, perheen tilanteesta, elämäntilanteen muutosten tuomista haasteista, perheen sisäisistä ristiriidoista, lapsen rajattomuudesta, uhmakkuudesta tai tunnetaitojen säätelystä, vuorokausirytmistä. Vanhemmat voivat myös olla huolissaan omasta jaksamisesta, lapsensa hyvinvoinnista, tai kokevat tarvitsevansa apua ja tukea kasvatuksessa. Lapsi itse voi ottaa yhteyttä perhetyöntekijään oman huolensa kanssa. Lapsella voi olla esimerkiksi huolta omasta hyvinvoinnistaan, perheensä tilanteesta tai huoli vanhemmastaan.

6.2.3. Koulun perhetyön palveluprosessi

Koulun perhetyön palveluprosessi alkaa, kun perhetyöntekijälle tulee tieto tuen tarpeesta olevasta lapsesta. Perhetyön tuen tarvetta arvioidaan ja mikäli koulun perhetyö päätetään aloittaa, tehdään päätös koulun perhetyön myöntämisestä. Perhetyötä toteutetaan perheen, ja tarpeen mukaan myös muun ammattilaisen kanssa sovitun suunnitelman ja tavoitteiden mukaisesti. Perhetyön palvelutarvetta arvioidaan koko asiakasprosessin ajan ja perhetyötä jatketaan vain tarpeen mukaan. Koulun perhetyön tarkoituksena on tarjota lyhytaikaista tukea. Perhetyö voi olla muutamasta tapaamisesta kuukausien ajan kestävään perhetyöhön. Vaikka koulun perhetyö on lyhytkestoista, niin pyritään silti työskentelemään tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Perhetyön vastaanottaminen on vapaaehtoista ja perustuu asiakkaan haluun ottaa apua vastaan.

6.2.3.1. Koulun perhetyön palveluun ohjautuminen

Koulun perhetyössä korostuu palvelun aloittamisen helppous, kun perhetyön saaminen ei edellytä välillistä asiakasohjausta, vaan lapsi tai vanhempi voi itse ottaa yhteyttä suoraan perhetyöntekijään palvelun saamiseksi. Vanhempi voi ottaa yhteyttä perhetyöntekijään puhelimitse, sähköpostilla, tai koulun/esiopetuksen verkkopalvelu Wilman kautta. Lapsi voi myös olla näin yhteydessä perhetyöntekijään tai tulla hänen luokseen suoraan koululla. Vanhemman tai lapsen elämässä oleva ammattilainen voi myös neuvoa huoltajaa tai lasta olemaan yhteydessä perhetyöntekijään. Kuvio 4. kuvaa esimerkkejä, miten eri tavoin koulun perhetyön palveluun voi ohjautua.

Kuvio 4. Asiakas koulun perhetyöntekijälle ilman asiakasohjausta

Tieto perhetyön tarpeesta voi perhetyöntekijälle tulla myös asiakasohjauksella koulun opettajalta, esiopetuksen lastentarhanopettajalta, terveydenhoitajalta, kuraattorilta tai koulupsykologilta. Jotta kyseiset henkilöt voivat ottaa yhteyttä perhetyöntekijään, on heidän ennen tätä kysyttävä huoltajan suostumus yhteydenottoon, tai he voivat myös ensiksi konsultoida nimettömästi koulun perhetyöntekijää omassa huolessaan. Yhteydenoton jälkeen koulun ammattilainen voi tehdä päätöksen kutsua huoltajien luvalla perhetyöntekijän mukaan vanhempien ja lapsen tapaamiseen koululla/varhaiskasvatusyksikössä tai huoltajan luvalla pyytää perhetyöntekijää ottamaan yhteyttä perheeseen.

Myös joku muu ammattilainen kuin koulun/esiopetuksen henkilökuntaan kuuluva ammattilainen, huoltajan suostumuksella, voi ottaa yhteyttä perhetyöntekijään. Muu ammattilainen voi olla esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvonnan psykologi tai perheneuvoja, perhesosiaalityön sosiaalityöntekijä tai sosiaalihoaja. Perhesosiaalityön sosiaalityöntekijä tai sosiaalihoaja voi pyytää koulun perhetyöntekijää mukaan sosiaalihoitolain mukaiseen palveluntarpeen arviointiin, kun ilmoitus on tullut perhetyöntekijän toimialueen koulun oppilaasta tai varhaiskasvatusyksikön lapsesta. Koulun perhetyöntekijä voi olla sovitusti mukana esimerkiksi aloitustapaamiselle tai tutkimusten jälkeen järjestettävässä palaverissa kasvatus- ja perheneuvonnassa, mikäli psykologin työskentelyn aikana on tullut esille tarve, johon voisi olla perhetyön tuen tarvetta. Kuvio 5 kuvaa esimerkkejä, miten eri tavoin koulun perhetyön piiriin voi ohjautua asiakasohjauksen kautta.

Kuvio 5. Asiakas koulun perhetyöntekijälle asiakasohjauksella

Perhetyön tarpeen arvioimiseen panostaminen on merkittävää, jotta perhetyöntekijä saa mahdollisimman kattavasti tietoa ongelmasta/huolesta, jonka vuoksi perhetyöntekijään on otettu yhteyttä. Perhetyöntekijällä on tähän perhetyön tarpeen arvioimiseen käytössään erilaisia työvälineitä. Arviointiin tarvitaan työntekijän omaa arviointia ja asiantuntijuutta, perheen omaa arviointia ja asiantuntijuutta sekä mahdollisesti myös perheenjäsenien toimintaympäristöissä olevilta toimijoilta tai perheen lähiverkostolta arviota. Kun perhetyöntekijä selvittänyt ongelman, on hänellä oltava tietoa ja osaa mistä ajatella, että onko juuri perhetyöllä hyvinvointi- ja muutosvaikuttavuutta tähän ongelmaan. Mikäli perhetyön tarpeen arvioinnissa on päädytty siihen, että koulun perhetyö on oikea palvelu perheelle, voidaan myöntää asiakkaalle koulun perhetyön. Sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan tekemän palveluntarpeen arvion jälkeen voidaan tarvittaessa perheelle myöntää perhetyön tuen muodoksi koulun perhetyön, mikäli palveluntarpeenarvion tekijä arvioinnissaan päätyy siihen, että koulun perhetyö on riittävä palvelu perheelle. Kasvatus- ja perheneuvonnassa järjestetyn monitoimijaisen palaverin jälkeen on mahdollista aloittaa koulun perhetyö. Perhetyö pystytään näin suunnittelemaan ja aloittamaan heti tarpeen mukaisesti.

6.2.4. Koulun perhetyön palvelun toteuttaminen

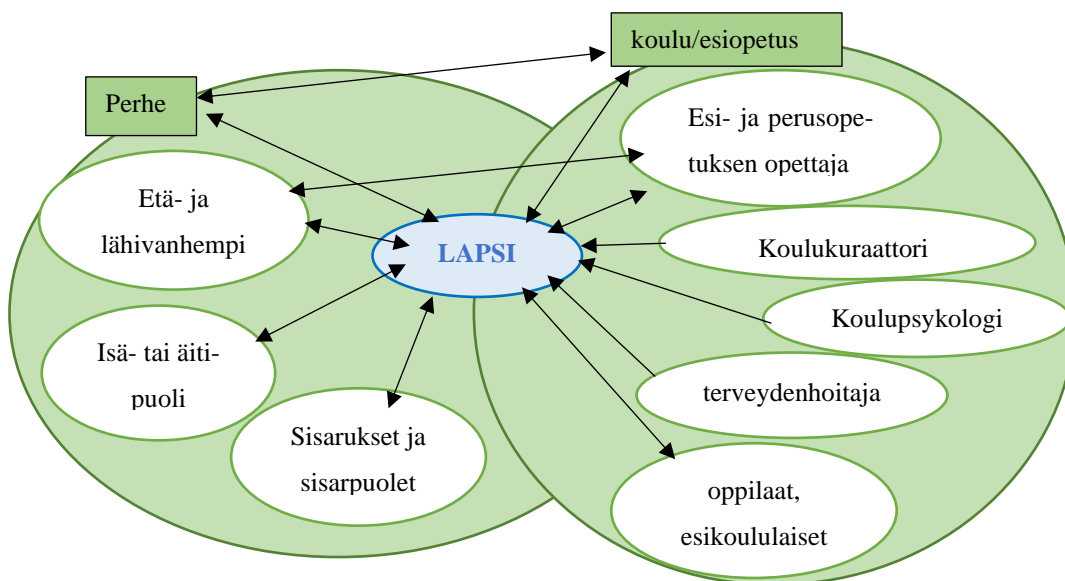
Koulun perhetyötä voidaan toteuttaa kotikäynnein perheen kotona, tapaamisilla koululla tai esiopetuksessa. Perhetyötä voidaan toteuttaa koko perheen kanssa, vanhempien kanssa yksilöllisesti tai yhdessä, yksilöllisesti lapsen kanssa tai yhdessä sisarusten kanssa. Perhetyöntekijä tekee yhteistyötä sovitusti ja tarpeen mukaan koulun/esiopetuksen henkilökunnan kanssa sekä muiden ammattilaisten kanssa. Perhetyöhön kuuluu myös yhteydenpito puhelimitse, koulun verkkopalvelu wilma-järjestelmän välityksessä tai etäyhteyden kautta. Perhetyö voi olla myös kouluyhteisössä tehtävää työtä. Perhetyöntekijä voi yhdessä koulun/esiopetuksen ammattilaisen kanssa järjestää lapsille ryhmätoimintaa, joka voi liittyä esimerkiksi tunne- ja kaveritaitoihin. Perhetyöntekijä osallistuu myös sovitusti koulun järjestämiin vanhempainiltoihin, koulun ja esiopetuksen opiskeluhoolto- ja hyvinvointiryhmiin sekä olla mukana järjestämässä koulujen lomatoimintaa. Perhetyöntekijä tarjoaa myös konsultaatioapua muille ammattilaisille.

Koulun perhetyön periaatteena on perhelähtöisyys ja lapsilähtöisyys. Perhetyön asiakkuus voi alkaa lapsen tai vanhemman esittämistä asioista ja he voivat olla itse mukana määrittämässä palvelun tarvetta ja osallistumassa palvelun toteuttamisen suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen perhetyöntekijän ja tarvittaessa jonkun muun ammattilaisen tai perheen määrittämän henkilön kanssa. (Lähteinen & Hämeen-Anttila, 2017, s. 67) Koulun perhetyössä yhteistyötahot määräytyvät sen mukaan mitä perheen kanssa on sovittu, minkä ammattilaisen asiantuntijuuden apua tilanne tai ongelma vaatii ja mitkä ovat ne tahot, jotka jo toimivat lapsen ja perheen ympärillä. Aloitettaessa perhetyötä, perhetyöntekijä sopii asiakasperheen kanssa, kenen ammattilaisten kanssa perhetyöntekijä saa tehdä yhteistyötä ja sovitaan myös missä asioissa yhteistyötä tehdään. Lapsella ja perheellä itsellään on mahdollisuus sanoa, kenen ammattilaisten kanssa heidän mielestään yhteistyötä olisi hyvä ja tarpeellista tehdä. Perhetyötä aloittaessa voidaan kartoittaa lapsen ja hänen perheensä kanssa heidän läheis- ja tukiverkostoaan. Näin toimitaan, jotta pystytään heti perhetyön alussa ottamaan muita ammattilaisia-hoja mukaan työskentelyyn tai löytämään luontaisesta lähipiiristä niitä ihmisiä, joiden tuesta voisi olla hyötyä tukemaan ongelman ratkomisessa tai joiden kautta löytämään voimavaroja perheeseen. Tämä tukee koulun perhetyön tavoitetta olla lyhytaikainen palvelu. Koulun perhetyössä ohjataan kyllä tarpeen vaatiessa asiakas palvelujärjestelmässä eteenpäin mutta sitä ennen pyritään tukemaan lasta ja hänen perhettään yhteistyössä lapsen toimintaympäristössä olevien toimijoiden kanssa.

Perhetyötä suunniteltaessa perhetyöntekijä tutustuu perheen ja perheenjäsenten elämän tilanteeseen, tapoihin ja vuorovaikutukseen, huomioi vanhemman roolit sekä perheenjäsenen sekä perheen verkostot, perheen yhteistä ajankäyttöä ja perheenjäsenten omaa ajankäyttöä. Perhetyöntekijällä on näihin tehtäviin soveltuvia työvälineitä ja menetelmiä. Perhetyön toimintatavat, työvälineet ja työmenetelmät pyritään valitsemaan niin, että niiden avulla pystytään ehkäisemään uusia, ja estämään jo olemassa olevien huolien tai ongelmien monimutkaistumista ja pitkittymistä sekä pyritään poistamaan niitä. Perhetyössä pyritään myös löytämään ja vahvistamaan lapsen ja hänen perheensä omia voimavaroja, tuetaan ja vahvistetaan toimintakykyä myös niin, että saa luottamusta selviytyä elämästään myös tulevaisuudessa. (Lähteinen & Hämeen-Anttila, 2017, s. 72–73) Vaikka perhetyössä keskityttäisiin vain yksittäisiin perheenjäseniin, niin silti pyritään huomioimaan kaikki perheenjäsenet, huomioidaan lapsi yksilönä

sekä perhe kokonaisuutena. Perhetyön aikana perhetyöntekijä tapaa sovitusti perhettä eri kokoonpanoissa. Perheenjäsenet huomioidaan perhetyössä oman elämänsä asiantuntijoina. Perhetyöntekijän on kuitenkin otettava huomioon, että perheen elämäntilanne voi olla sellainen, joka heikentää perheenjäsenen asiantuntijuutta. (Järvinen ym., 2012, s.23-26)

Koulun perhetyössä työn keskiössä on lapsi, joka huomioidaan yksilönä, oman perheensä jäsenenä sekä oppilaana koulussa, lapsena esiopetuksessa. Perhetyössä huomioidaan näiden elinpiirien väliset yhteydet ja vuorovaikutus. Koulu perhetyössä huomioidaan, että lapsen toiminta vaikuttaa hänen perheensä muihin perheenjäseniin ja koko perheeseen, sekä vaikuttaa koulussa muihin oppilaisiin ja opettajiin. Myös muiden perheenjäsenten toiminta vaikuttaa lapsen elämään sekä koulun toimijat, toimet ja yhteisö häneen oppilaana. Kuvio 6 kuvaa tätä lapsen huomioimista koulu perhetyössä.

Kuvio 6. Lapsen kokonaisvaltainen huomioiminen koulun perhetyössä

Koulun perhetyön palveluprosessiin sisältyy perhetyön toteuttamista perheiden kotoon, jolloin puhutaan kotikäynneistä, kotiympäristössä toteutettavasta perhetyöstä, kotiin vietävästä palvelusta. Kotikäynnit voivat olla keskustelullista työtä tai perheen arjen tilanteeseen osallistumista, havainnoimista, mallintamista. Kotikäynneillä voidaan muun muassa tukea perheen arkitoimintojen toteuttamista ja tuoda näihin

tukimateriaaleja, vanhempia voidaan tukea heidän kasvatustehtävässään, vanhemmuudessaan sekä tukea perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta. Kotikäynneistä, niiden ajankohdasta ja tarkoituksesta perhetyöntekijä sopii erikseen vanhempien kanssa. Mikäli asiakkaana olevan lapsen vanhemmat ovat eronneet, pyritään erosta huolimatta perhetyöhön ottamaan mukaan lapsen/lasten molemmat vanhemmat. Tällöin perhetyö muotoutuu sen mukaan, miten lapsen asumisjärjestelyt on sovittu eron jälkeen. Mikäli esimerkiksi lapsi asuu vuoroviikoin vanhempiensa luona, perhetyöntekijä voi työskennellä lapsen molemmissa kodeissa. Mikäli lapsen ja etävanhemman tapaaminen ajoittuu vain viikonloppuihin, jää perhetyöstä usein puuttumaan kotikäynnit etävanhemman luo. Mikäli asiakkaana oleva lapsi elää uusperheessä, huomioidaan tarpeen mukaan ja sovitusti huoltajien kanssa, myös lapsen isä- tai äitipuoli sekä sisarpuolet.

Koulun perhetyön palveluprosessiin sisältyy myös perhetyön toteuttamista koululla. Perhetyöntekijä voi tavata lasta erikseen, vanhempia erikseen tai heitä kaikkia yhdessä koululla perhetyöntekijän työtilassa. Koululla toteutettavat tapaamiset ovat tarpeellisia myös silloin kun lapsen vanhemmat ovat eronneet. Tällöin koulu on neutraali paikka tavata erovanhempia yhdessä sekä myös ottaa lapsi mukaan näihin vanhempien tapaamiseen. Perhetyön yksilöllisen työn toteuttamisella, voidaan jokaisen perheenjäsenen kanssa työskennellä yksilöllisesti koko perheen työskentelyn lisäksi. Yksilötyöskentelyyn panostamisella voidaan vaikuttaa myös koko perheen hyvinvointiin. Koululla lapsen yksilöllinen työ toteutuu helposti, koska koululla olevaan perhetyöntekijän työtilaan lapsi voi tulla oma-aloitteisesti tai ohjatusti ja varattuna aikana tapaamaan perhetyöntekijää. Perhetyöntekijän työtilaan on pienenkin lapsen helppo tulla yksin, ilman huoltajaa joko koulupäivänsä aikana tai sitten ennen tai jälkeen koulupäivän. Lapselle on usein miellyttäväkin tulla tapaamaan perhetyöntekijää koska tapaamisen keskustelun ohessa voi lapsi pelaila kortti- tai lautapelejä tai piirrellä perhetyöntekijän kanssa. Nämä pelit tai piirtämiset voivat olla perhetyölle tarkoitettuja työvälineitä tai vaikka ihan tavallisia, kenelle tahansa lapselle osoitettuja pelejä, joiden lomassa lapsi voi jutella perhetyöntekijän kanssa asioistaan. Yksilötapaamisilla lasta kuunnellaan, autetaan ja tuetaan tilanteen ja tarpeen mukaan. Lapsen kanssa käydään lapsen ikätasoisesti hänen omista ajatuksistaan ja käsityksestään itsestään, elämästään ja perheestään. Lapsen kanssa työskennellään tilanteen tai huolen käsittelyyn sopivien työvälineiden ja menetelmien kautta. Yksilötapaamiset ovat aina osa vanhempien ja perheen kanssa tehtävää työtä. (Järvinen ym., 2012, s.23-26)

Perhetyöntekijän työtilan sijoittuminen kouluille, helpottaa se myös perhetyöntekijän tekemää moniammatillista työtä. Esi- ja perusopetuksessa toimivien ammattilaisten, esimerkiksi opettajien, terveydenhoitajan ja koulukuraattorin kanssa yhteistyö on helppoa ja luontevaa kun työpisteet ovat samassa rakennuksessa. Kouluilla voi myös olla koulupsykologin sekä nuorten vastaanoton psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanottotilat, jolloin myös tarvittaessa yhteistyö näiden ammattilaisten kanssa helpottuu. Koulun perhetyön toteuttamassa moniammatillisessa yhteistyössä yhteen kietoutuu sivistystoimen, sosiaalitoimen sekä terveydenhuollon palvelut. Koulun perhetyössä asiakas huomioimaan kokonaisvaltaisesti ja rakennetaan palvelu elämäntilanteen ja tarpeen ympärille eri alojen ammattilaisten välisten yhdyspintojen kautta lapsen ja hänen perheensä tarpeiden mukaisesti. (Heinonen ym., 2018, s. 14) Koulun perhetyöntekijän ja koulukuraattorin toteuttamaan työhön sisältyy paljon samoja työtapoja. Koulun perhetyö on kuitenkin vahvemmin perheiden kanssa tehtävää ja kotiin menevää työtä. Koulun perhetyöntekijän toteuttama yksilötyö lapsen kanssa toteutetaan perhetyön osana.

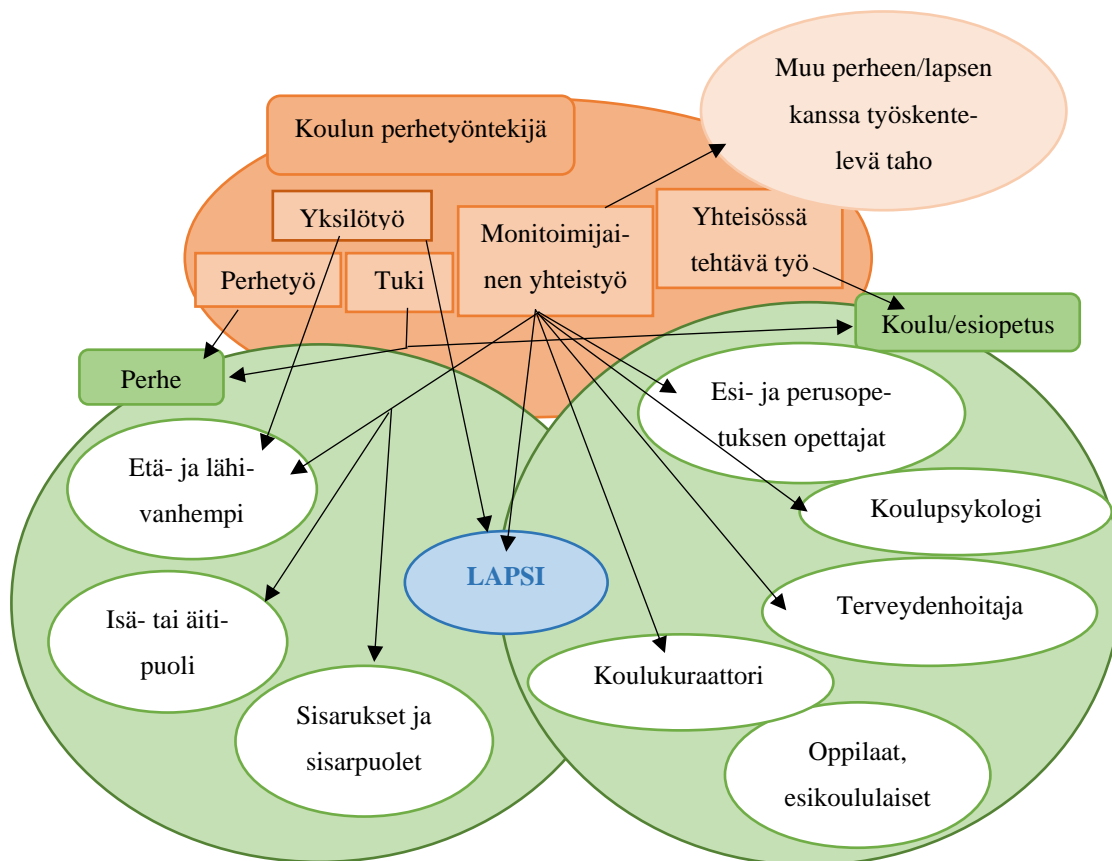
Perhetyöntekijä voi ottaa lapsen (ikä huomioiden) ja hänen huoltajiaan mukaan toteuttamaansa moniammatilliseen yhteistyöhön yhdeksi asiantuntijatahoksi omassa asiassaan. Esimerkiksi, kun lapsella on koulupoissaoloja, on tärkeää, että perhetyöntekijä sekä lapsen luokanopettaja tai luokanohjaaja tekevät yhteistyötä lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa. He kaikki luovat yhteisen dialogin kautta yhdessä ideoita, ratkaisuja ja suunnitelmia toimintatavoista ongelman ratkaisun tueksi, miten auttaa ja tukea lapsen koulunkäyntiä ja suoriutumista koulun opillisista vaatimuksista.

Koulun perhetyöntekijä voi tehdä yhteistyötä myös koulun ja varhaiskasvatuksen ulkopuolisten ammattilaisten kanssa. Tällainen ammattilainen voi olla esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolan psykologi tai perheneuvoja, perhesosiaalityön sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä tai joku muu ammattilainen perheen verkostosta.

Moniammatillinen työskentely toisten ammattilaisten kanssa ei kuitenkaan ole aina tarpeen. Pyydetty, esille tullut avun tarve, on voinut olla sellainen, että perhetyöntekijä on kyennyt yksin perhetyön keinoin auttamaan asiakasta. Näin voi olla, koska perhetyöntekijälle voi tulla asiakas hyvinkin pienen huolen kanssa tai esimerkiksi huoli voi liittyä kodin sääntöihin ja toimintatapoihin. Moniammatillista yhteistyötä ei

välttämättä tehdä myöskään koko perhetyön asiakasprosessin ajan, vaan perhetyöntekijä tekee perhetyötään myös itsenäisesti ja moniammatillinen työskentely, yhteistyö toisen ammattilaisen kanssa, on osa perhetyötä, tukemassa auttamistyötä.

Kuvio 7 kuvaa koulun perhetyöntekijän tekemää työtä osana lapsen kasvuympäristöä.

Kuvio 7. Koulun perhetyöntekijä lapsen kasvuympäristössä

6.2.5. Koulun perhetyön palvelun päättäminen

Koulun perhetyön palvelu päätetään, kun palvelun tarvetta ei enää ole, kun perhetyölle asetetut tavoitteet on saavutettu, jolloin perhetyö voidaan päättää perhetyöntekijän ja perheen yhteisellä päätöksellä. Koulun perhetyö voi myös päättyä, kun vain perhe niin haluaa, koska koulun perhetyö perustuu vapaaehtoisuuteen. Koulun perhetyön voidaan päättää myös siinä tilanteessa, jos lapsella tai hänen perheellään on jonkun muuan palvelun, kuin koulun perhetyön palvelun tarvetta. Koulun perhetyön palvelusta asiakas voidaan ohjata tarvittavan palvelun piiriin. Mikäli koulun perhetyössä on koettu

tarjotun tuen olevan riittämätön palvelu asiakkaalle ja hänen perheelleen, niin perhetyöntekijä voi viedä asiakkaan esimerkiksi perhesosiaalityön laajempaan palvelutarpeen arvioon.

7. POHDINTA

Kehittämistyössäni olen yhteistyössä koulujen perhetyöntekijöiden, perhesosiaalityön sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien sekä kasvatus- ja perheneuvonnan kanssa kehittänyt koulun perhetyötä. Tämä on ollut erittäin tärkeää, jotta perhetyötä pystytään tarjoamaan samanlaisena alueesta, työntekijästä tai koulusta riippumatta ja luo tasavertaisuutta lapsiperheiden saamalle tuelle. Tukemaan tasavertaisuutta, on ollut myös tärkeää luoda yhteisiä materiaaleja perhetyöntekijöiden työn toteuttamiseen. Esimerkiksi palvelun aloittamisen tueksi kehittämäni ”aloituskansio”, jonka tein jokaiselle perhetyöntekijälle. Tarkoituksena on, että perhetyöntekijällä on kyseinen kansio mukana jokaisen uuden asiakkaan perhetyön tarpeen arvioinnissa ja perhetyötä aloitettaessa. Näin näihin perhetyön prosessin vaiheisiin on aina työvälineet kätevästi saatavilla yhdessä paikassa ja helposti mukaan otettavissa. Aloituskansiossa olevat materiaalit ovat myös sähköisessä muodossa jokaisen perhetyöntekijän saatavilla, jonka kautta niitä on helppo lisätä kansioon. Tärkeää on ollut myös, että kehittämistyössäni on määritelty koulun perhetyön asiakasta sekä asiakasohjautuvuutta eri palveluiden välillä. Nämä ovat olleet tärkeitä asioita esimerkiksi nopeuttamaan ja selkiyttämään asiakkaan ohjautumista oikean palvelun piiriin, yhtenäistämään koulun perhetyön toteuttamista ja asiakkaan saamaa palvelua. Kehittämistyöstäni huolimatta perhetyön palvelun saamisen tasavertaisuus ei kuitenkaan toteudu kaikille lapsiperheille. Kyseisen palvelun saaminen on riippuvainen lapsiperheen asuinpaikasta, perhetyöntekijöitä kun ei ole jokaisessa perusopetuksen koulussa tai esiopetusyksikössä. Olisikin erittäin merkittävää, jos kyseistä perhetyötä olisi tarjolla kaikissa perusturvan toimialueen kouluilla ja esiopetuksessa.

Kirjoitin auki tähän opinnäytetyöhöni koulun perhetyön palvelua. Tämä vastaa sitä toivetta, että tiedotettaisiin enemmän mitä koulun perhetyö pitää sisällään. Tämän

opinnäytetyöni kautta saakin käsityksen, mitä tarkoittaa koulun perhetyön palvelu, sen tietoperustaa, miten se on muodostunut ja mihin organisaatioon se kuuluu. Tämän tiedon avulla pystytään avaamaan ammattilaisille ja lapsiperheille mitä tarkoittaa sosiaalihuoltolain mukainen esi- ja perusopetuksen kautta tarjottava perhetyö. Tämä tieto auttaa osaamaan hyödyntää perhetyön palvelua oman huolensa ratkomisessa. On erittäin tärkeää moniammatillisen yhteistyön toteutumisen kannalta, että tuntee toisen ammattilaisen työn sisältöä ja toimintatapoja. On tärkeää, että muut ammattilaiset, lapset ja perheet tietävät, mitä perhetyöntekijän toimenkuvaan kuuluu ja millaisissa tilanteissa ja asioissa perhetyöntekijään voi olla yhteydessä, miten perhetyöntekijä osallistuu koulun toimintaan ja käytäntöihin, miten lapsia ja heidän perheitään ohjautuisi perhetyöntekijälle.

Kehittämistyötä toteuttaessani, on tullut ajatus, että perhesosiaalityössä olisi vain yksi perhetyö ja vain nimike perhetyöntekijä. Heidän työnsä olisi jaoteltu pikkulapsiperhetyö, esi- ja perusopetusikäisten lasten perhetyö. Pikkulapsiperhetyöhön sisältyisi myös ne lapsiperheet, jotka ovat varhaiskasvatuksen piirissä. Varhaiskasvatuksen kautta lapsiperheet saisivat edelleen tukea varhaiskasvatuksen perheohjaajien kautta, mutta vahvemman tuen ja kotiin vietävän palvelun tarpeessa, perheen olisi mahdollista saada tukea niiden perhetyöntekijöiden kautta, joiden työ kohdistuisi pikkulapsiperhetyöhön. Pikkulapsiperhetyötä voitaisiin tehdä lähihoitajakoulutuksella, asiakkaat ohjautuisivat laajan palveluntarpeenarvion kautta, asiakasprosessista vastaisi sosiaaliohjaaja/sosiaalityöntekijä, kuten nytkin. Kouluikäisten lasten perhetyössä koulutusvaatimuksena olisi kuten nytkin sosionomi AMK. Asiakkaat ohjautuisivat suoraan perhetyöntekijälle ja he itse toimisivat vastuutyöntekijänä asiakasprosessissa. Palvelu olisi edelleen varhaista tukea, mikäli olisi tarvetta erityisemmälle tuelle niin perhetyöntekijä ohjaisi perheen laajempaan palveluntarpeenarvioon. Tämänkaltainen työnjako mielestäni selkiyttäisi perhesosiaalityön tarjoamia perhetyön muotoja.

Kunnat tai kuntayhtymät ovat velvollisia järjestämään sosiaalipalveluita kunnan asukkaille. Tämä vastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta ja kuntayhtymiltä soteuudistuksen myötä hyvinvointialueille. Mielenkiintoista on nähdä mikä vaikutus perhetyön toteuttamiseen kouluilla on, kun siirrytään hyvinvointialueille, jolloin myös koulukuraattorit siirtyvät sosiaalipalvelun työntekijöiksi. Sosiaalihuoltolain 14§:n johdantokappale tulee voimaan 1.1.2023, jossa sanotaan, että ”Hyvinvointialueen

sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään: 29.6.2021/635” (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 14§) Tässä 14§:ssä luetteloituihin sosiaalipalveluihin kuuluu myös opiskeluhuollon kuraattoripalveluja ja tämä tulee voimaan 1.1.2023. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, 14§) Ajattelen, että on ollut hyvä, että koulun perhetyötä on nyt kehittämistyöni puitteissa selkiytetty ja auki kirjoitettu, kun hyvinvointialueella koulun perhetyöntekijä ja koulukuraattori ovat molemmat sosiaalihuoltolain mukaista palvelua.

Kehittämistyöhöni liittyvien ideariihen ja tapaamisten järjestäminen toteutui useasti vain etäyhteyksin, koska Covid-19 pandemian vuoksi oli voimassa kokoontumiskieltoja ja kokoontumisrajoituksia. Koin tämän hankaloittavan kehittämistyöni toteuttamista koska itselleni olisi ollut luontevampaa ja helpompaa toteuttaa kehittämistyötä järjestämällä lähitapaamisia ja lähitapaamiset olivat voineet olleet enemmän osallistavia. Kuitenkin kokoontumisrajoitusten myötä etätyöskentelyyn on tullut entistä enemmän osaamista ja varmuutta. Etätapaamiset, -koulutukset, -palaverit, ovat varmasti tulleet jäädäkseen osaksi työelämää ja ovat siten vain yksi tapa muiden joukossa toimia työelämässä.

Kehittämistyössani keskityttiin nyt enemmän koulun perhetyön toimintatavoista palveluun ohjautumiseen, perhetyön tarpeen arvioon ja aloittamiseen, sekä määrittämään asiakasta. Vaikka kehittämistyössani kokosin yhteen työvälineitä työn toteuttamisen tueksi, voi tulla tarpeelliseksi vielä perhetyön toteuttamisen toimintatapojen kehittäminen ja yhtenäistäminen. Tästä voisikin saada ammattikorkeakoulun opiskelija opinäytetyöhön aihetta. Tämä voisi olla hyvää jatkumoa omalle kehittämistyölleni, ja kun uusille koulun perhetyöntekijöille on tullut työkokemusta koulun perhetyöstä pidemmältä ajalta, niin siinäkin mielessä tämä voisi olla hyvä ajatus. Muutenkin voi kyllä tulla edelleen kehittämistarvetta lapsiperheiden varhaisen tuen tarjoamiseen, kun uuden hyvinvointialueen sisällä yhtenäistetään palveluita. Ajattelen, että tämän kehittämistyöni jälkeen Porin perusturvan lapsiperheiden palvelujen koulun perhetyön mallia on helppo levittää laajemmallekin alueelle hyvinvointialueen sisällä, kun koulun perhetyötä on nyt kehitetty ja auki kirjoitettu. Tämä kehittämistyöni tuo esille sen, kuinka tärkeä ja merkittävä tällainen perhetyön muoto on.

LÄHTEET

Ahlfors A., Ramsten J. & Rosvall-Vainio S. (2020). Varhainen perhetyö. Raportti Porin perusturvan pilottihankkeesta: perhetyöntekijä koululla ja varhaiskasvatuksessa 2018-2019.

Heikkinen H. (2008). Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen H., Rovio E. & Syrjälä L. (toim.) Toiminnasta tietoon- Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. (s.16-38) 3. korjattu painos. Kansanvalistusseura

Heikkinen H. (2010). Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. (s. 214–229) 3. uudistettu ja täydennetty painos. PS- kustannus

Heikkinen H. (2018). Toimintatutkimus: kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. (s.215-228) 5. uudistettu painos. PS-kustannus

Heinonen O-P., Ikonen A-K., Kaivosoja M. & Reina T. (2018). Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 8/2018. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160555/LAPE-loppuraportti_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Huhtanen K. (2007). Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. PS-kustannus opetus 2000

Hämeen-Anttila L. (2017). Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa Kananoja A., Lähteinen M. & Marjamäki P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. (s.216-246) 4. uudistettu painos. Tietosanoma

Hämäläinen J. & Niemelä P. (2014). Uudistuvan sosiaalihuoltolain arvoperiaatteet. Teoksessa Haverinen R., Kuronen M. & Pösö T. (toim.) (s. 80-105) Sosiaalihuollon tilan ja tulevaisuus. Vastapaino

Jaakonsaari K. (2020). Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli: Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulma. YAMK-opinnäytetyö Satakunnan ammattikorkeakoulu <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020101421324>

Juhila, K. (2018). Aika, paikka & sosiaalityö. Vastapaino.

Järvinen R., Lankinen A., Taajamo T., Veistilä M, & Virolainen A. (2012). Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. EDITA

Kananoja A. (2017). Asiakastyön yleiset lähtökohdat sosiaalialalla. Teoksessa Kananoja A., Lähteinen M. & Marjamäki P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. (s. 173-192) 4. uudistettu painos. Tietosanoma

Kananoja A. & Karjalainen P. (2017). Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteistyö sosiaalipolitiikan uusissa rakenteissa. Teoksessa Kananoja A., Lähteinen M. & Marjamäki P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. (s.156-169) 4. uudistettu painos. Tietosanoma

Kääriäinen A. (2016). Sosiaalityön dokumentointi: suhde tietoon ja toimintaan. Teoksessa Törrönen M., Hänninen K., Jouttimäki P., Lehto-Lundén T., Solovaara P. & Veistilä M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. (s. 189-197) Gaudeamus

Lalli E. & Noitero E. (2020). Lapsiperheiden sosiaalipalvelut-diaesitys.

Lehtonen T. (2021). Kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa. AMK opinnäytetyö Satakunnan ammattikorkeakoulu. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104225428>

Lyhty T. & Nietola V. (2015). Dialoginen moniammatillisuus asiakastyössä. Teoksessa Näkki P. & Sayed T. (toim.) Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. (s. 142-159) EDITA.

Lähteinen M. & Hämeen-Anttila L. (2017). Sosiaalihuollon lainsäädäntö. Teoksessa Kananoja A. Lähteinen M. & Marjamäki P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. (s. 48-93) 4. uudistettu painos. Tietosanoma

Metteri A. (1996). Johdanto. Teoksessa Metteri A. (toim.) Moniammatillisuus ja sosiaalityö. (s. 9-14) Sosiaalityön vuoksikirja 1996. Sosiaalityöntekijöiden liito r.y. Edita

Mönkkönen K., Kekoni T., Jaakola A-M., Profian sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen A. (2019). Kohti monitoimijaista kehittämistä. Teoksessa Mönkkönen K., Kekoni T. & Pehkonen A. (toim.) Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. (s. 112-148) Gaudeamus.

Mönkkönen K., Leinonen L., Arajärvi M., Hovatta A-E., Tusa T. & Salokangas K. (2019). Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa Mönkkönen K., Kekoni T. & Pehkonen A. (toim.) Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. (s. 47-88) Gaudeamus.

Nordman T., Manninen I., Levola P., Levonen M., Koivisto A-L., Mäkilä P., Lahtinen L., Korsgrund-Rauvola A-M. & Metsälä M. (2017). Porin perusturvan toimintakertomus 2017. Hyvinvoinnin kehittäjä. Porin perusturvakeskus https://www.pori.fi/sites/default/files/atoms/files/petu_toimintakertomus2017_nettiin_2.pdf

Nätkin R. & Vuori J. (2007). Perhetyön tieto ja kritiikki. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Nätkin R. & Vuori J. (toim.) Perhetyön tieto. (s.7-38) Vastapaino

Perusturvalautakunta 16.9.2021 §207. Porin perusturvan toimintasääntö 27.9.2021 alkaen. https://www.pori.fi/sites/default/files/atoms/files/toimintasaanto_porin_perusturva.pdf

Porin kaupunki. (n.d.-a) Etusivu/organisaatio/toimialat/perusturva. Haettu osoitteesta 7.3.2022 <https://www.pori.fi/organisaatio/toimialat/perusturva>

Porin kaupunki. (n.d.-b) Etusivu/sosiaali ja terveys/sosiaali- ja perhepalvelut/lapsiperheiden palvelut. Haettu 7.3.2022 osoitteesta <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaali-ja-perhepalvelut/lapsiperheiden-palvelut>

Porin kaupunki. (n.d.-c). Etusivu/sosiaali ja terveys/sosiaali- ja perhepalvelut/ankkuri. Haettu osoitteesta 7.3.2022 <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaali-ja-perhepalvelut/ankkuri>

Porin kaupunki. (n.d.-d). Etusivu/sosiaali ja terveys/sosiaali- ja perhepalvelut/lapsiperheiden palvelut/kasvatus- ja perheneuvonta. Haettu 7.3.2022 osoitteesta <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaali-ja-perhepalvelut/lapsiperheiden-palvelut/kasvatus-ja-perheneuvonta>

Porin kaupunki. (n.d.-e) Etusivu/sosiaali ja terveys/sosiaali- ja perhepalvelut/lapsiperheiden palvelut/lapsen huolto, asuminen ja tapaamisoikeus. Haettu 7.3.2022 osoitteesta <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaali-ja-perhepalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lapsen-huolto-asuminen-ja>

Porin kaupunki. (n.d.-f). Etusivu/sosiaali ja terveys/sosiaali- ja perhepalvelut/lapsiperheiden palvelut/lapsen kehitys ja kuntoutus. Haettu 7.3.2022 osoitteesta <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaali-ja-perhepalvelut/lapsiperheiden-palvelut/lapsen-kehitys-ja-kuntoutus>

Porin kaupunki. (n.d.-g) Etusivu/sosiaali ja terveys/sosiaali- ja perhepalvelut/lapsiperheiden palvelut/perhesosiaalityö. Haettu 7.3.2022 osoitteesta <https://www.pori.fi/sosiaali-ja-terveys/sosiaali-ja-perhepalvelut/lapsiperheiden-palvelut/perhesosiaalityo>

Pulkkinen L. (2022). Lapsen hyvinvointi alkaa kodista. PS-kustannus

Pölkki P. (2016). Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa Törrönen M., Hänninen K., Jouttimäki P., Lehto-Lundén T., Solovaara P. & Veistilä M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. (s. 261-277) Gaudeamus

Rautio S. (2016). Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä. Väitöskirja Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6578-5>

Raunio K. (2011). Olennainen sosiaalityössä. Gaudeamus

Reijonen M. (2005). ”Mitä työtä se perhetyö oikein on?” -ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Reijonen M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. (s. 7-15) PS-kustannus

Satka M. (2010). Varhainen puuttuminen ja sosiaalityö. Teoksessa Laitinen M. & Pohjola A (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. (s.181-218) Gaudeamus

Satakunta2019. (n.d.). Satakunta-elämää parhaimmillaan. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Haettu 20.3.2022 osoitteesta https://www.satakunta2019.fi/?page_id=995

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Haettu 8.3.2022 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L3P27c>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2012). Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3249-4>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2017). Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki 2017. Haettu 8.3.2022 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaali-huoltolain%20soveltamisopas.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2022a). Kanta-palvelujen käsikirja sosiaalihuollon toimijoille, versio 3.0. Haettu 12.5.2022 osoitteesta

<https://yhteistyotilat.fi/wiki08/pages/viewpage.action?pageId=61058878&pre-view=/61058878/84758430/Kanta-palvelujen%20k%C3%A4sikirja%20sosiaalihuollon%20toimijoille%20v3-0.pdf>

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. (2022b). Sosiaalialan tiedonhallinnon sanasto. Haettu 12.5.2022 osoitteesta <https://sotesanastot.thl.fi/termed-publish-server/vocabulary/25b97b3a-1517-4499-92da-413b00a0ce5b/concept/8b90d2f5-2001-432a-a4dc-6b58066bc740>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2020). Lastensuojelun käsikirja. Perhetyö ja tehostettu perhetyö. Haettu 10.3.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo-ja-tehostettu-perhetyo>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2021). Lapset, nuoret ja perheet. Sotepalvelut. Perhetyö. Haettu 10.3.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sotepalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2016). Luo luottamusta, suojele lasta. Opas yhteistyöstä lapsia ja perheitä työssään kohtaaville. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-642-1>

Tuulaniemi J. (2011). Palvelumuotoilu. (4.painos) Talentum media

Valtioneuvosto. (n.d.). Soteuudistus. Uudistus lyhyesti. Mikä soteuudistus? Haettu 10.3.2022 osoitteesta <https://soteuudistus.fi/uudistus-lyhyesti->

Yesilova K. (2007). Perheen puolesta. Perhekasvatus Suomessa 1970-1990 –luvuilla. Teoksessa Nätkin R. & Vuori J. (toim.) Perhetyön tieto. (s.39-64) Vastapaino